

กฎหมายรัฐธรรมนูญ สมัย ๗๑

๒ กันยายน ๒๕๖๑

อ.ธนรัตน์ ทังทอง

คำนำ

การศึกษาหลักสูตรเนติบัณฑิต วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นการศึกษาค้นคว้าปัญหาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสำหรับหลักการสำคัญอันเป็นแม่บทของกฎหมายอื่น โดยเน้นที่เป็นคดีสู่ศาล ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญโดยการวิเคราะห์หลักกฎหมายทฤษฎี และคำพิพากษาของศาลเพื่อใช้ได้เชิงปฏิบัติ

สำหรับเอกสารประกอบในการบรรยายทบทวนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญครั้งนี้ ผู้บรรยายได้เรียบเรียงและคัดย่อจากคำบรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญของท่านอาจารย์อริคม อินทุฤติ (ภาคปกติ) ประกอบกับสรุปประเด็นที่น่าสนใจจากคำบรรยายของท่านอาจารย์บรรศักดิ์ อวรรณโณ (ภาคปกติ) ท่านอาจารย์ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (ภาคค่ำ) ท่านอาจารย์มานิตย์ จุมปา (ภาคค่ำ) สมัยที่ ๗๑ และสมัยที่ ๗๐ บางส่วนและตัวอย่างปัญหาทางปฏิบัติตามแนวข้อสอบของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งผู้บรรยายหวังว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

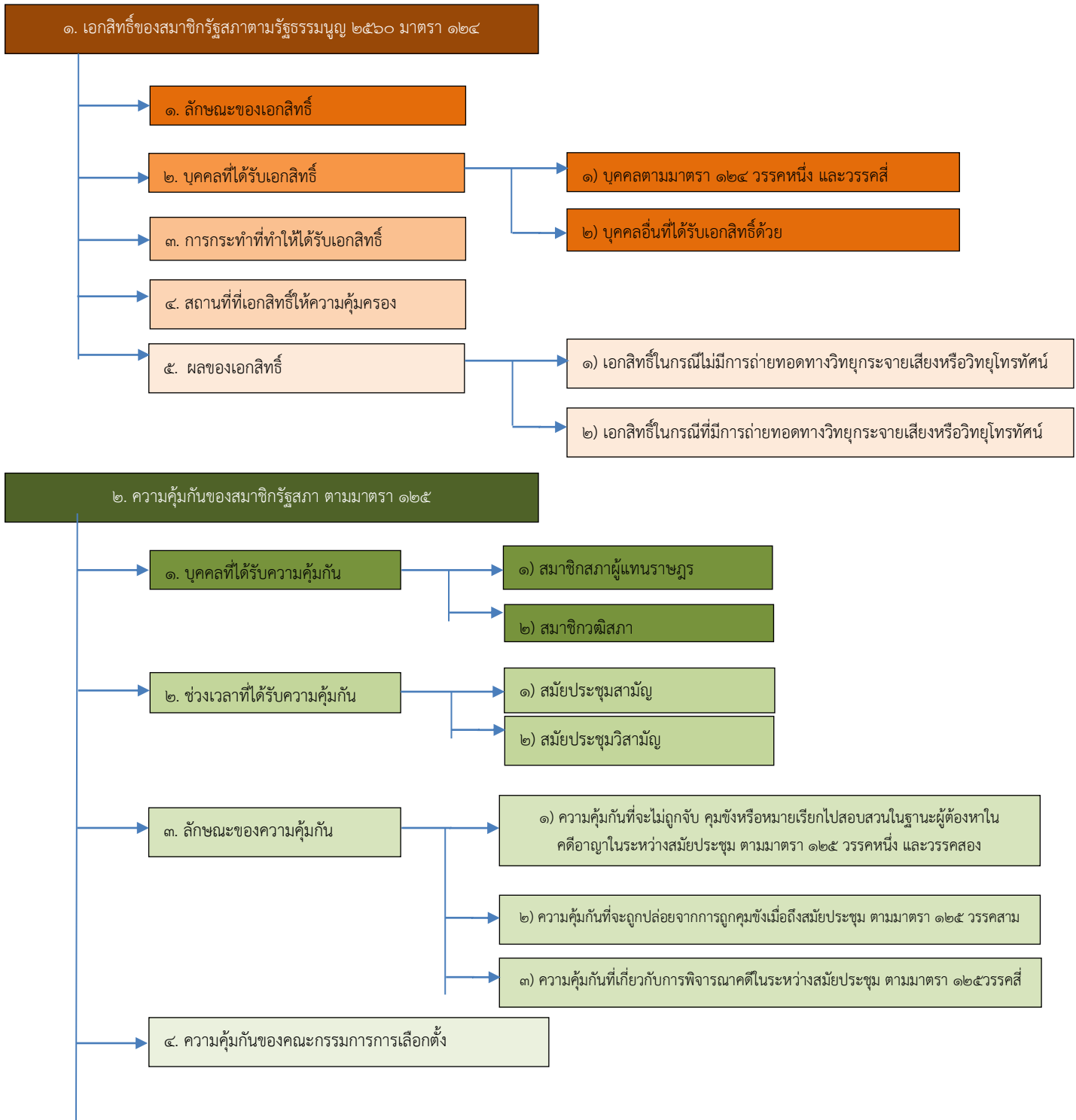
นายธนรัตน์ ทั้งทอง

ผู้บรรยาย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ (ท่านอาจารย์อริคม อินทุภูติ)	๔
โครงสร้างบทที่ ๑	๔
- สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (ภาคคำ)	๑๘
บทที่ ๒ คดีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ท่านอาจารย์อริคม อินทุภูติ)	๒๓
โครงสร้างบทที่ ๒	๒๓
- สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (ภาคคำ)	๓๘
- สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์มานิตย์ จุมปา (ภาคคำ)	๔๒
- ตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐	๕๓
บทที่ ๓ คดีที่เกี่ยวกับพระราชกำหนด (ท่านอาจารย์อริคม อินทุภูติ)	๖๒
บทที่ ๔ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ท่านอาจารย์อริคม อินทุภูติ)	๖๕
โครงสร้างบทที่ ๔	๖๕
สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์มานิตย์ จุมปา (ภาคคำ)	๙๐

บทที่ ๑
 เอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ
 โครงสร้างบทที่ ๑

ส่วนที่ ๑ เอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภา

เอกสิทธิ์หมายถึง สิทธิของสมาชิกรัฐสภาที่จะแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็น ออกเสียงลงคะแนน หรือดำเนินการอื่นในที่ประชุมสภา เช่น ยื่นกระทู้ถาม หรือเสนอญัตติ โดยบุคคลใดจะนำไปฟ้องร้องว่ากล่าวในทางใดไม่ได้ เพื่อให้สมาชิกสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการออกกฎหมายหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนในสภาได้อย่างเต็มที่ ไม่ต้องหวั่นเกรงว่าจะมีผู้ใดนำไปฟ้องร้องกล่าวโทษ เป็นคดีความในศาลในภายหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
<p>มาตรา ๑๕๗ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้</p> <p>เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้น</p> <p>ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้น</p>	<p>มาตรา ๑๓๐ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้</p> <p>เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้น</p> <p>ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้น</p>	<p>มาตรา ๑๒๔ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ มิได้</p> <p>เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้น</p> <p>ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้น</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
<p>จัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้ โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล</p> <p>มาตรา ๑๕๘ เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๗ ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้น ด้วย โดยอนุโลม</p>	<p>จัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้ โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล</p> <p>เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วยโดยอนุโลม</p>	<p>จัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้ โดยไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล</p> <p>เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใดซึ่งได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วยโดยอนุโลม</p>

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิใน**มาตรา ๑๒๔** ความว่า

“ มาตรา ๑๒๔ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภาหรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิโดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดๆมิได้

(วรรคสอง) เอกสิทธิตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น”

มาตรา ๑๒๔ ยังมีบทบัญญัติใน**วรรคสาม** กล่าวถึงสิทธิของผู้ถูกพาดพิงในทางเสียหายว่าอาจขอให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้ โดยไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล และมีบทบัญญัติใน **วรรคสี่** ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประชุมสภาได้รับเอกสิทธิ์ด้วย

๑. ลักษณะของเอกสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง แยกเอกสิทธิ์ออกเป็น ๒ ลักษณะเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ เป็นต้นมา กล่าวคือแยกออกเป็น

- ๑) เอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หรือทางอื่นใด และ
- ๒) เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หรือทางอื่นใด

ข้อสังเกต

ปัจจุบันการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และการประชุมร่วมรัฐสภาจะมีการถ่ายทอดทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของรัฐสภาทุกนัด กรณีตามมาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง ในปัจจุบันจึงเกิดขึ้นได้เฉพาะในการประชุมสภาที่เป็นการประชุมลับเท่านั้น

การถ่ายทอดทางอื่นใด เช่น Facebook Live หรือแอปพลิเคชันต่างๆ ของสภาฯ และการถ่ายทอดไม่จำเป็นต้องเป็นการถ่ายทอดสด อาจถ่ายไว้ก่อนแล้วนำไปเผยแพร่ภายหลัง ก็ถือว่าเป็นกรณีที่มีการถ่ายทอดตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสอง

ข้อสำคัญก็คือต้องเป็นการดำเนินการของสภาฯ ดังนั้น ในกรณีมีคนแอบถ่ายทอดไปนอกสภาผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือมีคนแอบบันทึกภาพและเสียงไว้แล้วนำไปเปิดนอกสภา ไม่ใช่การดำเนินการโดยสภาฯ หากเป็นความลับ ต้องถือว่าเป็นกรณีไม่มีการถ่ายทอด ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง

๒. บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์

บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง ได้แก่

- ๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ
- ๒) สมาชิกวุฒิสภา

ข้อสังเกต

(๑) สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้รับเอกสิทธิ์ด้วย เพราะมาตรา ๒๖๓ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

(๒) สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาเมืองพัทยา ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ด้วย ต้องรับผิดชอบในคำกล่าวของตนในสภาท้องถิ่นนั้นๆ

มีบางประเทศให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกสภาท้องถิ่น ในแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในสภาท้องถิ่นด้วย เช่น แคนาดา สเปน เป็นต้น

๓. การกระทำที่ทำให้ได้รับเอกสิทธิ์

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ จำกัดขอบเขตของการกระทำที่ทำให้สมาชิกรัฐสภาได้รับเอกสิทธิ์ไว้เฉพาะการกล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็น และการออกเสียงลงคะแนน อันเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาเท่านั้น

หากเป็นการกระทำอื่น เช่น ชกต่อยทำร้ายตบตีกันในสภา ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนทางโทรศัพท์จากห้องประชุมสภา หรือเขียนข้อความในกระดาษส่งให้เพื่อนสมาชิก มีถ้อยคำหรือข้อความหมิ่นประมาทผู้อื่น ย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์

ข้อสังเกต

การกล่าวถ้อยคำหรือแสดงความคิดเห็นที่จะได้รับเอกสิทธิ์ จะต้องเป็นการกล่าวโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาฯ และถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมด้วย

๔. สถานที่ที่เอกสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ สถานที่ที่เอกสิทธิ์ให้ความคุ้มครองได้แก่ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

เอกสิทธิ์คุ้มครองเฉพาะการกล่าวถ้อยคำในที่ประชุม หากเป็นการกล่าวถ้อยคำในที่ที่ไม่ใช่ที่ประชุม แม้อยู่ในบริเวณรัฐสภา เช่น ที่ห้องแถลงข่าว ห้องโถง ห้องอาหาร หรือบริเวณที่จอดรถยนต์ของสภาฯ ย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์

ข้อสังเกต

นอกจากต้องเป็นการกล่าวถ้อยคำหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมแล้ว ยังต้องเป็นการกล่าวถ้อยคำหรือแสดงความคิดเห็นในเวลาที่มีการประชุมด้วย หากกล่าวในเวลาที่ไม่มีการประชุม เช่น ประธานสภายังไม่เปิดประชุมหรือสั่งปิดประชุมไปแล้ว ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ และต้องเป็นการกล่าวในที่ประชุมฟัง หากเป็นการพูดกระซิบกันระหว่างสมาชิกด้วยกันเองหรือกับบุคคลอื่น เช่น เจ้าหน้าที่ของสภาฯ หรือคนที่ไปดูงานที่สภาฯ ไม่ได้รับเอกสิทธิ์

๕. ผลของเอกสิทธิ์

๑) เอกสิทธิ์ในกรณีไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้ ...”

เอกสิทธิ์ในการประชุมที่ไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์จึงเป็นเอกสิทธิ์เด็ดขาด แม้พาดพิงบุคคลอื่นในทางเสียหาย ไม่ว่าบุคคลอื่นนั้นจะเป็นบุคคลภายนอก สมาชิกของสภานั้นหรือรัฐมนตรีที่อยู่ในที่ประชุมด้วย ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องสมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำหรือแสดงความคิดเห็นพาดพิงในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๖, ๓๒๖, ๓๒๗ หรือการฟ้องคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐, ๔๒๑, ๔๒๓ ฟ้องไม่ได้ทั้งนั้น หรือในยุคนั้นที่สมาชิกสภานิติบัญญัติบางท่านมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย ก็จะไม่เอาผิดทางวินัยกับ

สมาชิกผู้นั้นไม่ได้ และที่สำคัญก็คือแม้ข้อความที่กล่าวเป็น**ไม่ความจริงก็ฟ้องไม่ได้** ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาทำหน้าที่ของตนในสภาได้อย่างเต็มที่

ตัวอย่าง กรณีของเอกสิทธิ์ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง เช่น ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาญัตติเกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลในการประมุขงานก่อสร้างของกระทรวงแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการประชุมลับ ไม่มีการถ่ายทอดทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ นายแดง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคฝ่ายค้านกล่าวในที่ประชุมโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วว่า ตนมีหลักฐานแน่ชัดว่า นายดำ รัฐมนตรี รับเงินจากบริษัทที่ชนะการประมุขงานก่อสร้างในกระทรวงแห่งนั้น โดยนายดำให้นางเชียวภริยานายดำ เดินทางไปรับเงินด้วยตนเองที่ฮ่องกง ต่อมานายดำและนางเชียวเป็นโจทก์ฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาท และฟ้องนายแดงเป็นคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายเพราะเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของตน

กรณีนี้จะเห็นได้ว่า การประชุมครั้งนี้ไม่มีการถ่ายทอดทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เมื่อนายแดงกล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริงดังกล่าวโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นเรื่องในวาระที่กำลังประชุมกัน จึงเป็นการกล่าวโดยถูกต้องตามข้อบังคับ นายแดงย่อมได้รับเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด นายดำและนางเชียวจะฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาทไม่ได้ หรือจะฟ้องนายแดงเป็นคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายเพราะเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของตนก็**ไม่ได้** (**ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๒๗/๒๕๒๘**)

๒) เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์

เป็นเอกสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคสอง ที่บัญญัติว่า

“ เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น...”

เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ แตกต่างจากเอกสิทธิ์ในกรณีไม่มีการถ่ายทอดฯ กล่าวคือในกรณีที่มีการถ่ายทอดฯ หากผู้ถูกพาดพิงในทางเสียหายเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น สมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำไม่ได้รับเอกสิทธิ์ ผู้ถูกพาดพิงในทางเสียหายฟ้องได้ แต่มี**ข้อยกเว้น** คือ หากผู้ถูกพาดพิงในทางเสียหายเป็นรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาแห่งนั้น สมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำยังคงได้รับเอกสิทธิ์ รัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาที่ถูกพาดพิงฟ้องไม่ได้ เหตุผลเนื่องจากรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาที่ถูกพาดพิงสามารถใช้สิทธิพาดพิงชี้แจงข้อกล่าวหาในสภาได้อยู่แล้ว

ปัญหาว่า หากรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาที่ถูกพาดพิงไม่อยู่ในที่ประชุม ผู้กล่าวถ้อยคำยังได้รับเอกสิทธิ์หรือไม่ ปัญหานี้มี ๒ ความเห็น

ความเห็นแรก เห็นว่า เมื่อตัวบทไม่ได้ระบุโดยชัดแจ้งว่ารัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาที่ถูกพาดพิง ต้องอยู่ในที่ประชุมหรือไม่ ควรแปลความในทางที่เป็นคุณแก่สมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำว่า ไม่ว่าจะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาที่ถูกพาดพิงจะอยู่ในที่ประชุมหรือไม่ สมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำย่อมได้รับเอกสิทธิ์ รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิง

ไม่มีอำนาจฟ้อง โดยมีเหตุผลสนับสนุนด้วยว่า แม้รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงไม่อาจใช้สิทธิพาดพิงชี้แจงข้อเท็จจริงได้ทันทีเพราะไม่ได้อยู่ในที่ประชุม แต่ก็อาจขออนุญาตประธานสภาชี้แจงข้อเท็จจริงในวันหลังได้

อีกความเห็นหนึ่ง เห็นว่า ควรต้องแปลความว่า หากรัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงไม่อยู่ในที่ประชุมในขณะนั้น รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงยังมีอำนาจฟ้องสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำ เพราะเมื่อไม่อยู่ในที่ประชุมก็ไม่อาจใช้สิทธิพาดพิงชี้แจงข้อเท็จจริงได้ในทันที ผู้คนอาจเชื่อและเข้าใจผิดไปแล้ว แม้รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงอาจขออนุญาตประธานสภาชี้แจงในวันหลัง แต่คนที่เชื่อและเข้าใจผิดไปแล้วอาจไม่ได้รับฟัง ทำให้รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงยังคงได้รับความเสียหาย

ในเรื่องนี้ ยังไม่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา แต่ในทางปฏิบัติทราบว่า สมาชิกสภานิติบัญญัติชุดปัจจุบันถือตามความเห็นที่สอง

ตัวอย่างของเอกสิทธิ์ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสอง ดังเช่น กรณีนายคำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวถ้อยคำในการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎรว่าตนมีหลักฐานแน่ชัดว่า นายคำ รัฐมนตรี รับเงินจากบริษัทที่ขณะการประมูลงานก่อสร้างในกระทรวงแห่งนั้น โดยนายคำให้นางเขียวภริยานายคำ เดินทางไปรับเงินด้วยตนเองที่ฮ่องกง หากเป็นการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ นางเขียวยอมฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาและคดีแพ่งได้ เนื่องจากนางเขียวเป็นบุคคลภายนอก มิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น ส่วนนายคำฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาหรือคดีแพ่งไม่ได้ เพราะนายคำเป็นรัฐมนตรีที่เข้าร่วมประชุมในสภาผู้แทนราษฎรในวันนั้น นายแดงยังคงได้รับเอกสิทธิ์ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสอง

บุคคลที่ได้รับความเสียหาย นอกจากมีสิทธิฟ้องสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำเป็นคดีอาญาและคดีแพ่งได้แล้ว ยังมีสิทธิขอให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงของบุคคลนั้นตามวิธีการและในเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมสภาได้ โดยไม่กระทบต่อสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาล ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสาม

ข้อบังคับของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๒๑๖ วรรคท้าย กำหนดให้เลขาธิการวุฒิสภาดำเนินการโฆษณาคำชี้แจงดังกล่าวด้วยวิธีปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา มีกำหนดระยะเวลาเจ็ดวัน นับแต่วันที่ประธานสภาเห็นสมควรจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจง และส่งให้สมาชิกเพื่อทราบด้วย

๖. บุคคลอื่นที่ได้รับเอกสิทธิ์

๑) บุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคสี่ ได้แก่ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา บุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม และผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้น

ข้อสังเกต

ข้อบังคับของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๓๖ กำหนดให้เลขาธิการสภา เป็นผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุม รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ทั้งนี้ นอกจากรายงานการประชุมลับที่มีได้มีมติของสภาให้เปิดเผยและข้อความที่ห้ามโฆษณา

เหตุผลที่รัฐธรรมนูญให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสี่ด้วย ก็เพื่อให้บุคคลดังกล่าวทำหน้าที่ด้วยความมั่นใจว่า จะไม่ถูกดำเนินคดีในภายหลัง

อนึ่ง สำหรับสื่อมวลชนที่รายงานข่าวการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ แต่อาจไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในการประชุมโดยสุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๙ (๔)

๒) รัฐมนตรีที่เข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๓ ที่บัญญัติว่า “ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา ... และให้นำเอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๔ ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม...”

ดังนั้น ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นฝ่ายกล่าวพาดพิงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาหรือพาดพิงบุคคลอื่นที่ไม่ได้อยู่ในที่ประชุม รัฐมนตรีย่อมได้รับเอกสิทธิ์เช่นกัน

ตัวอย่างเช่น เมื่อรัฐมนตรีถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอภิปรายกล่าวหาว่า รับเงินจากบริษัทที่ชนะการประมูลงานก่อสร้าง รัฐมนตรีขอใช้สิทธิพาดพิงลูกขึ้นชี้แจงว่า ตนไม่ได้รับเงินใคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กล่าวหาตนต่างหากที่รับเงินจากบริษัทที่แพ้การประมูลมากกล่าวหาว่าตนทุจริต เพื่อจะให้มีการประมูลใหม่ กรณีเช่นนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นจะฟ้องร้องรัฐมนตรีไม่ได้เช่นกัน

๓) ผู้กระทำการหน้าที่กรรมการ ได้รับเอกสิทธิ์ตามมาตรา ๑๒๙ วรรคเจ็ด ที่บัญญัติว่า “ เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๔ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำการหน้าที่(กรรมการ) และผู้ปฏิบัติตามคำเรียก (ของกรรมการ) ตามมาตรานี้ด้วย”

กรรมการคือบุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นจากผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ประกอบเป็นคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมาย พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดๆที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของสมาชิกสภา บุคคลเหล่านี้อาจเป็นสมาชิกสภาหรือบุคคลภายนอกก็ได้ ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๙

ส่วนที่ ๒ ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา

ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา หมายถึง ความคุ้มกันที่รัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่จะไปประชุมสภาตามหน้าที่โดยไม่อาจถูกจับ คุมขัง หรือดำเนินคดีใดๆ ในลักษณะที่จะขัดขวางต่อการไปประชุม เมื่อพ้นเวลาที่จะต้องไปประชุมสภาแล้ว ความคุ้มกันจะหมดไป

ความคุ้มกันนอกจากมีขึ้นเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่ในสมัยประชุมแล้ว ทั้งยังเป็นไปตามหลักการที่ว่าตราบใดศาลยังไม่มีคำพิพากษาว่าผู้ใดกระทำความผิด ต้องถือว่าผู้นั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์อีกด้วย

ความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
มาตรา ๑๖๕ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนในฐานะที่	มาตรา ๑๓๑ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวน	มาตรา ๑๒๕ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
<p>สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด</p> <p>ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะกระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก โดยพลัน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้</p> <p>มาตรา ๑๖๖ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอื่นเกี่ยวกับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา</p> <p>การพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลได้กระทำก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่ง ย่อมเป็นอันใช้ได้</p> <p>มาตรา ๑๖๗ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม</p>	<p>ในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด</p> <p>ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะกระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก โดยพลัน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้</p> <p>ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอื่นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา</p> <p>การพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลได้กระทำก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งย่อมเป็นอันใช้ได้</p>	<p>ฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นการจับในขณะกระทำความผิด</p> <p>ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะกระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก โดยพลัน และเพื่อประโยชน์ในการประชุมสภา ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับเพื่อให้มาประชุมสภาได้</p> <p>ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ โดยศาลจะสั่งให้มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้</p> <p>ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา</p>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องส่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่งให้มีผลบังคับตั้งแต่วันส่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม	ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องส่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ คำสั่งปล่อยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันส่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม	

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มีบัญญัติเกี่ยวกับความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ในมาตรา ๑๒๕ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. บุคคลที่ได้รับความคุ้มกัน คือบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ ได้แก่

- ๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ๒) สมาชิกวุฒิสภา

บุคคลที่ได้รับความคุ้มกันมีเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น ไม่ครอบคลุมบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประชุมสภา รวมทั้งรัฐมนตรีและกรรมาธิการ ดังเช่นเอกสิทธิ์

๒. ช่วงเวลาที่ได้รับความคุ้มกัน

สมาชิกรัฐสภาได้รับความคุ้มกันในระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น หากเป็นช่วงเวลานอกสมัยประชุมหรือปิดสมัยประชุมแล้ว ความคุ้มกันของรัฐสภาก็จะหมดไป และความคุ้มกันนี้มีได้เฉพาะในวันและเวลาที่มีการประชุมเท่านั้น แต่มีอยู่ทุกวันในสมัยประชุมนั้น มีอยู่ตลอด ๒๔ ชั่วโมง และไม่เว้นวันหยุดราชการ

“สมัยประชุม” หมายถึง กำหนดเวลาในรอบปีหนึ่งที่ทำให้รัฐสภาทำการประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ สมัยประชุมตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มี ๒ ประเภท

- ๑) สมัยประชุมสามัญ หมายถึง สมัยประชุมตามปกติของรัฐสภา
- ๒) สมัยประชุมวิสามัญ หมายถึง การเปิดประชุมนอกสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา
๓. ลักษณะของความคุ้มกัน

มี ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑) ความคุ้มกันที่จะไม่ถูกจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ในระหว่างสมัยประชุม

ความคุ้มครองในเรื่องนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับกุม คุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นการจับในขณะที่กระทำความผิด ”

และวรรคสอง บัญญัติว่า “ ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และเพื่อประโยชน์ในการประชุมสภา ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับเพื่อให้มาประชุมสภาได้ ”

เหตุที่รัฐธรรมนูญห้ามจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปสอบสวนในฐานะที่ผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม ก็เพื่อคุ้มครองมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกกลั่นแกล้งจากฝ่ายบริหาร หากเหตุมาจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะที่ผู้ต้องหาในคดีอาญา เพื่อไม่ให้ไปประชุมสภา ซึ่งอาจจะเพราะต้องการลดทอนคะแนนเสียงของฝ่ายตรงข้ามในสภา หรือเพื่อมิให้สมาชิกสภาผู้นั้นเสนอข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นที่ไม่เป็นผลดีแก่ฝ่ายบริหาร

ความผิดที่ถูกล่ามโซ่ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังการเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภา สมาชิกสภาผู้นั้นก็ได้รับความคุ้มครอง เพราะความคุ้มครองมีไว้เพื่อให้สามารถไปทำหน้าที่ในสภาได้

ขอบเขตของความคุ้มครองกรณีห้ามจับกุมฯ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ห้ามจับกุม คุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาเท่านั้น หากเป็นการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น ศาลมีคำพิพากษาในคดีแพ่งและมีคำสั่งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่แพ้คดีออกไปจากที่ดินพิพาท แต่สมาชิกผู้นั้นไม่ยอมออกจนเป็นเหตุให้ศาลต้องออกคำสั่งให้จับกุมและกักขัง สมาชิกผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภานั้นจะอ้างความคุ้มครองไม่ได้

นอกจากนี้พนักงานสอบสวนและศาลยังมีอำนาจออกหมายเรียกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปสอบสวนในฐานะพยาน หรือไปเบิกความต่อศาลในฐานะพยานได้ เพราะมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ห้ามเฉพาะหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาเท่านั้น

ในกรณีการค้นเคหสถานหรือสถานที่ที่อยู่ในความครอบครองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในระหว่างสมัยประชุม ยังสามารถกระทำได้เช่นกัน เพราะมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ห้ามเรื่องการค้นไว้ด้วย

ข้อยกเว้น

แม้ว่ายังอยู่ในระหว่างสมัยประชุม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาอาจถูกจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะที่ผู้ต้องหาในคดีอาญาได้ ในกรณีต่อไปนี้

(๑) สภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอนุญาต แต่โดยธรรมเนียมปฏิบัติของรัฐสภาไทย จะไม่อนุญาตให้จับกุมสมาชิกรัฐสภาในระหว่างสมัยประชุม

ข้อสังเกต

ความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเกิดขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาไม่ใช่เจ้าของ การสละความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จึงไม่มีผลให้ความคุ้มกันหมดไป เจ้าพนักงานที่ประสงค์จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ยังต้องไปขออนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกก่อน แต่การแถลงขอสละความคุ้มกันของสมาชิกสภา แม้ไม่มีผลให้สภาต้องอนุญาตเสมอไป แต่จะเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักในการตัดสินใจของสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกว่าสมควรอนุญาตตามคำขอของเจ้าพนักงานหรือไม่

อย่างไรก็ตาม หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปที่สถานีตำรวจด้วยตนเองเพื่อขอรับทราบข้อกล่าวหา เจ้าพนักงานตำรวจย่อมแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบได้ เพราะมิใช่การจับ

(๒) มีการจับกุมในขณะที่สมาชิกผู้นั้นในกระทำความผิด หรือที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้า เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาขับรถชนคนข้ามถนนต่อหน้าเจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมได้ทันที แต่เมื่อจับกุมแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับจะต้องรายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับได้

เหตุผลที่รัฐธรรมนูญไม่ให้ความคุ้มกันในกรณีความผิดซึ่งหน้าเพราะเกรงว่า ประชาชนจะเกิดความรู้สึกว่ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีอภิสิทธิ์เหนือประชาชนมากเกินไป กระทำความผิดต่อหน้าเจ้าพนักงานยังไม่ถูกจับ

๒) ความคุ้มกันที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม บัญญัติว่า “ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ โดยศาลจะสั่งให้มีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้”

มีความหมายว่า ในวันเปิดสมัยประชุมรัฐสภา หากมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณามาตั้งแต่ก่อนสมัยประชุม ซึ่งอาจเพราะไม่ได้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวหรือยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวแล้ว แต่ไม่ได้รับอนุญาต ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกมีอำนาจร้องขอต่อพนักงานสอบสวนหรือศาลให้ปล่อยสมาชิกสภาผู้นั้นได้ เมื่อพนักงานสอบสวนหรือศาลได้รับคำร้องขอดังกล่าว จะต้องสั่งปล่อยสมาชิกสภาผู้นั้นทันที โดยในกรณีของศาลจะสั่งให้มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

การร้องขอในกรณีนี้ เพียงแต่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกร้องขอ ก็เพียงพอแล้ว ไม่ต้องใช้มติของที่ประชุมสภา ดังเช่นการอนุญาตให้จับกุม คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

ขอบเขตของความคุ้มกันกรณีการปล่อยจากการคุมขัง

เมื่อประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกร้องขอ และพนักงานสอบสวนหรือศาลมีคำสั่งปล่อยแล้ว ไม่มีบทบัญญัติว่าคำสั่งปล่อยมีผลถึงเมื่อใด แต่เป็นที่เข้าใจได้ว่า คำสั่งปล่อยจะมีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวัน

สุดท้ายแห่งสมัยประชุมเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า เมื่อปิดสมัยประชุมแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องกลับมาอยู่ในสถานที่คุมขังเช่นเดิม มิใช่ปล่อยตลอดไป เพราะเป็นเพียงการปล่อยเพื่อให้สามารถไปประชุมสภาได้เท่านั้น

ข้อยกเว้น

ความคุ้มกันกรณีนี้ไม่มีข้อยกเว้นดังเช่นการจับ คุมขังหรือหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา เพราะในกรณีถูกคุมขังก่อนสมัยประชุม เมื่อประธานแห่งสภาที่ผู้ต้องหาเป็นสมาชิกร้องขอให้ปล่อย พนักงานสอบสวนหรือศาลจะต้องสั่งปล่อยทันที แม้ว่าพนักงานสอบสวนหรือศาลจะเชื่อว่า หากปล่อยไปแล้วจะต้องหลบหนีอย่างแน่นอน หรือเชื่อว่าสมาชิกสภาผู้ต้องหาจะต้องไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานอย่างแน่นอน พนักงานสอบสวนหรือศาลก็ต้องสั่งปล่อย เพราะรัฐธรรมนูญมอบให้ประธานแห่งสภาที่ผู้ต้องหาเป็นสมาชิกเป็นผู้พิจารณาเพียงผู้เดียวว่าสมควรปล่อยสมาชิกสภาผู้ต้องหาจากที่คุมขังเพื่อให้ไปหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในสภาหรือไม่

๓) ความคุ้มกันที่เกี่ยวกับพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม

ความคุ้มกันในเรื่องนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้ต้องหาจะมาประชุมสภา”

มีผลว่า ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องตั้งแต่ก่อนเปิดสมัยประชุม หรือเพิ่งฟ้องในระหว่างสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ เพียงแต่การพิจารณาคดีจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ผู้ต้องหาจะไปประชุมสภา เช่น ต้องไม่นัดพิจารณาคดีในวันที่มีการประชุมสภา

การให้ความคุ้มกันเรื่องนี้มีที่มาจากในการพิจารณาคดีอาญานั้น **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒** บัญญัติว่า การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ดังนั้นจำเลยในคดีอาญาจึงต้องไปนั่งฟังการพิจารณาคดีในศาลทุกนัด หากรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติว่าการพิจารณาคดีจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ผู้ต้องหาจะมาประชุมสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาก็อาจจะไปประชุมสภาไม่ได้ เพราะต้องไปอยู่ต่อหน้าศาลในการพิจารณาและสืบพยานในศาล

ความคุ้มกันเกี่ยวกับการพิจารณาคดีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ และฉบับปี ๒๕๕๐ เพราะรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับดังกล่าวมีบทบัญญัติเช่นเดียวกันว่า ห้ามศาลมิให้พิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้ต้องหาเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอันเกี่ยวกับพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ร.บ.ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือพ.ร.บ.ว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้ต้องหาจะมาประชุมสภา ดังนั้น ความคุ้มกันในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ และฉบับปี ๒๕๕๐ จึงห้ามมิให้ศาลพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมเป็นหลัก มีข้อยกเว้นคือสภาที่ผู้ต้องหาเป็นสมาชิกอนุญาตหรือเป็นความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แต่รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ เปลี่ยนหลักการเป็นว่า ไม่ห้ามศาลพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม เพียงแต่การพิจารณาคดีจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการไปประชุมของสมาชิกสภาเท่านั้น

ขอบเขตของความคุ้มกันกรณีการพิจารณาคดี

ความคุ้มกันในกรณีนี้มีเฉพาะในคดีอาญา ไม่รวมถึงคดีแพ่ง เนื่องจากการให้ความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภามีเจตนารมณ์เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปประชุมสภาได้ การพิจารณาคดีแพ่งไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยดังเช่นในคดีอาญา จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการไปทำหน้าที่ในสภา

ข้อสังเกต

ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเป็นคดีอาญาด้วยตนเอง หากศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยไม่มีตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ตกเป็นจำเลยมาศาลก็ย่อมทำได้ เพราะกระบวนการชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างโจทก์กับศาล และในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ยังไม่ได้บังคับว่าจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย จำเลยจึงไม่จำเป็นต้องไปศาลก็ได้ และเมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว ศาลน่าจะมีความสามารถออกหมายเรียกจำเลยมาศาลในวันนัดสอบคำให้การได้ เพราะมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ห้ามเฉพาะการหมายเรียกตัวมาสอบสวนในฐานผู้ต้องหา แต่กรณีนี้สมาชิกสภาผู้แทนตกเป็นจำเลยในศาลแล้ว และเจตนารมณ์ของมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ก็เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่เกี่ยวกับศาล แต่การพิจารณาคดีต่อไปในต้องคำนึงถึงมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ด้วย

๔. ความคุ้มกันของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๗ บัญญัติว่า “ ในระหว่างที่มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับกุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวน เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

(วรรคสอง) ในกรณีที่มีการจับคณะกรรมการการเลือกตั้งในขณะที่กระทำความผิด หรือจับหรือคุมขังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น ให้รายงานต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคุมขัง ให้เป็นอำนาจของกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการ ”

มีเจตนารมณ์เพื่อมิให้คณะกรรมการการเลือกตั้งถูกลั่นแกล้งจากฝ่ายบริหารหรือฝ่ายอื่นช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้ง โดยหาเหตุให้มีการจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวน โดยมีข้อยกเว้นในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ดำเนินการดังกล่าว หรือเป็นการจับในขณะที่กระทำความผิด

เมื่อมีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะที่กระทำความผิด หรือจับ หรือคุมขังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น เช่น การจับหรือคุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้จับมีหน้าที่รายงานไปยังประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน เมื่อประธานกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานแล้ว ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ และในกรณีที่ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคุมขังเสียเอง เป็นอำนาจของกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้สั่งปล่อยประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ข้อสังเกต

(๑) ความคุ้มกันของกรรมการการเลือกตั้ง เคยมีข้อถกเถียงในที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ ว่า ใช้บังคับในกรณีเป็นคดีในชั้นศาลแล้วหรือไม่ มีข้อสรุปว่ากรรมการการเลือกตั้งไม่ได้รับความคุ้มกัน หากเป็นคดีในชั้นศาลแล้ว

ดังนั้น ในคดีอาญาที่กรรมการการเลือกตั้งตกเป็นจำเลยในศาล แม้อยู่ในช่วงเวลาที่พระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง มีผลใช้บังคับ ศาลยังมีอำนาจออกหมายจับหรือสั่งคุมขังกรรมการการเลือกตั้งได้

ตัวอย่างเช่น ในวันนัดฟังคำพิพากษาคดีอาญาที่กรรมการการเลือกตั้งเป็นจำเลย หากกรรมการการเลือกตั้งไม่ไปศาล ศาลย่อมมีอำนาจออกหมายจับมาฟังคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๒ วรรคสามได้ และหากถึงวันนัดฟังคำพิพากษายังไม่ได้ตัวกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นมาศาล และศาลอ่านคำพิพากษาแล้วให้ลงโทษจำคุก ศาลย่อมออกหมายจับกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นมาปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ หรือหากกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นมาศาลในวันนัดฟังคำพิพากษา และศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ศาลย่อมออกหมายจับกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นได้ เพราะมาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง ให้ความคุ้มกันแก่กรรมการการเลือกตั้งในเรื่องการจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวนเท่านั้น

(๒) กรรมการการเลือกตั้งได้รับความคุ้มกันเฉพาะในระหว่างที่มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือประกาศให้มีการออกเสียงประชามติเท่านั้น **ไม่รวมถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น**ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง เหตุผลน่าจะเป็นเพราะปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยรวม ๙,๐๐๐ แห่ง มีการสลับสับเปลี่ยนกันครบวาระ ต้องมีการเลือกตั้งกันใหม่หลายครั้งในแต่ละปี ยังไม่รวมการเลือกตั้งซ่อมที่มีอยู่เป็นประจำด้วย ดังนั้น หากให้ความคุ้มกันของคณะกรรมการการเลือกตั้งรวมถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะได้รับความคุ้มกันตลอดทั้งปี ซึ่งมีไม่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (ภาคคำ)

ข้อสังเกตมาตรา ๑๒๕

- วรรคหนึ่ง ระหว่างสมัยประชุม การจับ คุมขัง หมายเรียกมาสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาจะทำได้เว้นแต่สภาอนุญาต(ไม่ใช่สมาชิกนั้นอนุญาต)หรือจับขณะทำผิด
- วรรคสอง ถ้าจับขณะทำผิด ให้รายงานประธานสภา ประธานสั่งให้ปล่อยเพื่อให้มาประชุมสภาได้ (ประธานสั่งโดยลำพัง ไม่ต้องขอมติสภา) ตำรวจ อัยการ ศาลไม่มีอำนาจสั่ง เมื่อประธานสั่งแล้วต้องปฏิบัติตาม
- วรรคสาม ถ้าถูกคุมขัง และขณะนั้นอยู่ระหว่างสมัยประชุม ถ้าประธานสภาร้องขอ(ไม่ใช่สมาชิกนั้นร้องขอ) ศาลต้องปล่อยชั่วคราว โดยจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้
- วรรคสี่ กรณีมีคดีที่ตกเป็นจำเลยคดีอาญาและอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีอาญาของศาล ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางการมาประชุม

ข้อสังเกตมาตรา ๑๒๕ (เพิ่มเติม)

- เป็นกรณีระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น
- ห้ามมิให้จับ คุ่มขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนในฐานที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา
- ดังนั้นถ้ากระทำไปในฐานะอื่นที่มีใช้ผู้ต้องหา กระทำได้ เช่นในฐานะพยาน
- ห้ามเฉพาะการดำเนินคดีอาญา
- ถ้าผู้เสียหายฟ้องเอง ศาลไต่สวนมูลฟ้องก่อนได้ แต่ถ้าคดีมีมูล มีปัญหาว่าจะออกหมายเรียกหรือหมายจับได้หรือไม่ เพราะไม่ใช่ “ผู้ต้องหา” และที่มาของหลักการนี้คือ ป้องกันการใช้อำนาจของ “เจ้าพนักงานของรัฐ”ใช้อำนาจหน้าที่ที่มีชอบ

ข้อยกเว้นให้จับ คุ่มขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนในฐานที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาได้

(๑) เมื่อได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ไม่ใช่ขออนุญาตจากประธานสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่ใช่สมาชิกผู้นั้นเอง

(๒) เป็นการจับในขณะที่กระทำความผิด

เปรียบเทียบมาตรา ๑๓๑ วรรคสาม รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ กับ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่

รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

มาตรา ๑๓๑ วรรคสาม “ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก...”

มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอก หรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

- มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ จึงเปลี่ยนหลักการจากเดิมที่ว่า
- “ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้” เป็นว่า
- ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา”(ศาลใช้ดุลพินิจได้เอง และถ้าศาลใช้ดุลพินิจดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไปก็ไม่ต้องขออนุญาตสภา แต่เมื่อถึงเวลาประชุมจะนัดพิจารณาไม่ได้เพราะเป็นการขัดขวางต่อการที่ สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา)

รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๑ วรรคสาม

คดีอันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

- รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ นำหลักการตามมาตรา ๑๓๑ วรรคสามนี้มาเป็นหลักการในมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ ที่ใช้ในคดีอาญาทุกข้อหาโดยถือหลักการว่า ให้พิจารณาได้ในทุกกรณี เพียงแต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา เท่านั้น

สรุปความคุ้มกันจากการจับ คุมขังฯ

- การจับ คุมขัง หมายถึงสมาชิกในฐานะผู้ต้องหา โดยหลักห้ามทำ มีข้อยกเว้น ๒ ประการ ประการแรกคือได้รับอนุญาตจากสภา ประการที่สอง คือ การจับขณะกระทำผิด การจับขณะกระทำผิด ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสองให้รายงานประธานสภาที่ผู้ถูกจับสังกัด ประธานจะสั่งปล่อยได้เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการประชุมสภาเท่านั้น
- ไม่รวมรัฐมนตรี

สรุป ความคุ้มกันจากการคุมขังระหว่างถูกดำเนินคดี

- การคุมขังในทุกกรณี ไม่ว่าจะขังระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา สามารถทำได้หากไม่อยู่ในสมัยประชุม แต่พอถึงสมัยประชุม ถ้าประธานแห่งสภาที่สังกัดร้องขอ พนักงานสอบสวน หรือ ศาลต้องสั่งปล่อย โดยจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้

สรุป ความคุ้มกันจากการพิจารณาคดีอาญาระหว่างสมัยประชุม

- เมื่อสมาชิกถูกฟ้องเป็นคดีอาญาและคดีอยู่ระหว่างการพิจารณา ไม่ว่าจะฟ้องก่อนเป็นสมาชิกหรือหลังจากเป็นสมาชิกแล้ว ไม่ว่าจะฟ้องก่อนสมัยประชุมหรือหลังสมัยประชุม ไม่ว่าจะเป็คดีอาญารฐานความผิดใดๆ ศาลก็จะพิจารณาคดีนั้นต่อไปได้ตราบเท่าที่ไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา
- หากสมาชิกถูกคุมขังก็ต้องปล่อยหากประธานร้องขอ
- ดังนั้นหากสมาชิกถูกพิจารณาคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างพิจารณาก็จะเข้ามาตรา ๑๒๕ วรรคสาม และวรรคสี่

สรุปการขออนุญาต การปล่อย

๑. การจับ คุ่มขัง หมายถึง ในฐานะผู้ต้องหาต้องขออนุญาตสภา (มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง)
๒. การคุมขังหลังจับในขณะที่กระทำผิด ให้รายงานประธาน ถ้าประธานจะสั่งปล่อยต้องอ้างเหตุว่าเพื่อให้ผู้ต้องหามาประชุมสภา(ไม่รวมมาประชุมกรรมการ) ถ้าประธานให้ปล่อย ก็ต้องปล่อยโดยไม่ต้องเรียกหลักประกัน (มาตรา ๑๒๕ วรรคสอง)
๓. เมื่อถึงสมัยประชุมการคุมขังระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา ถ้าประธานสภาร้องขอ(โดยไม่ต้องอ้างเหตุ เพราะการที่อยู่ในสมัยประชุมเป็นเหตุผลในตัวอยู่แล้ว) พนักงานสอบสวนหรือศาลต้องปล่อย หากอยู่ในอำนาจศาล ศาลจะเรียกประกันหรือหลักประกันก่อนก็ได้
๔. เมื่อถึงสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีอาญาต่อไปก็ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตสภา แต่การพิจารณาคดีนั้นต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกนั้นจะมาประชุมสภา ถ้าสมาชิกถูกคุมขัง ต้องดำเนินการตามข้อ ๓ ข้างต้นด้วย

ข้อสังเกต (อาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง)

๑. ไปขอทราบข้อกล่าวหาด้วยตนเองที่สถานีตำรวจไม่ใช่จับ
๒. ขอให้ออกหมายจับตาม ป.วิ.พ. ได้
๓. ขอให้ออกหมายเรียกเป็นพยานได้
๔. ขอให้ออกหมายค้นบ้านได้ (ม.๑๒๕ วรรคหนึ่ง)
๕. ถ้าคดีถึงที่สุดแล้วย่อมพ้นสภาพ ความคุ้มกันหมดไปในตัว

ข้อสังเกต

- ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สอบสวนและมีความเห็นว่าสมาชิคนั้นจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๓๔(๑) และต่อมาอัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตาม มาตรา ๒๓๕ วรรคสาม ให้ผู้ถูกกล่าวหาหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น
 - เมื่อเป็นเช่นนี้มีปัญหาว่าสมาชิกที่หยุดปฏิบัติหน้าที่จะอ้างความคุ้มกันตามมาตรา ๑๒๕ นี้ระหว่างที่ตนเองหยุดปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่
 - ถ้าการพิจารณา ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง น่าจะอ้างได้ เพราะยังเป็นสมาชิกอยู่
 - ถ้าพิจารณาตาม มาตรา ๑๒๕ วรรคสอง และวรรคสาม หากถูกคุมขังก็ไม่มีเหตุให้ขอปล่อย
 - ถ้าพิจารณาตาม มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ ไม่มีเหตุที่ขัดขวางการมาประชุมแล้ว ศาลย่อมดำเนินการสอบสวนพิจารณาได้ตลอด
 - ความคุ้มกันมีเฉพาะในสมัยประชุม เมื่อพ้นสมัยประชุมความคุ้มกันจะหมดไป

- คຸ່ມกันเฉพาะสมาชิกสภา ไม่ครอบคลุมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังเช่นเอกสิทธิ์
- คຸ່มกันเฉพาะในคดีอาญา ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ แต่จะไม่ให้ความคุ้มครอง
- คดีอาจเกิดก่อนเป็นสมาชิกก็ได้ อาจไม่ใช่คดีการเมืองก็ได้

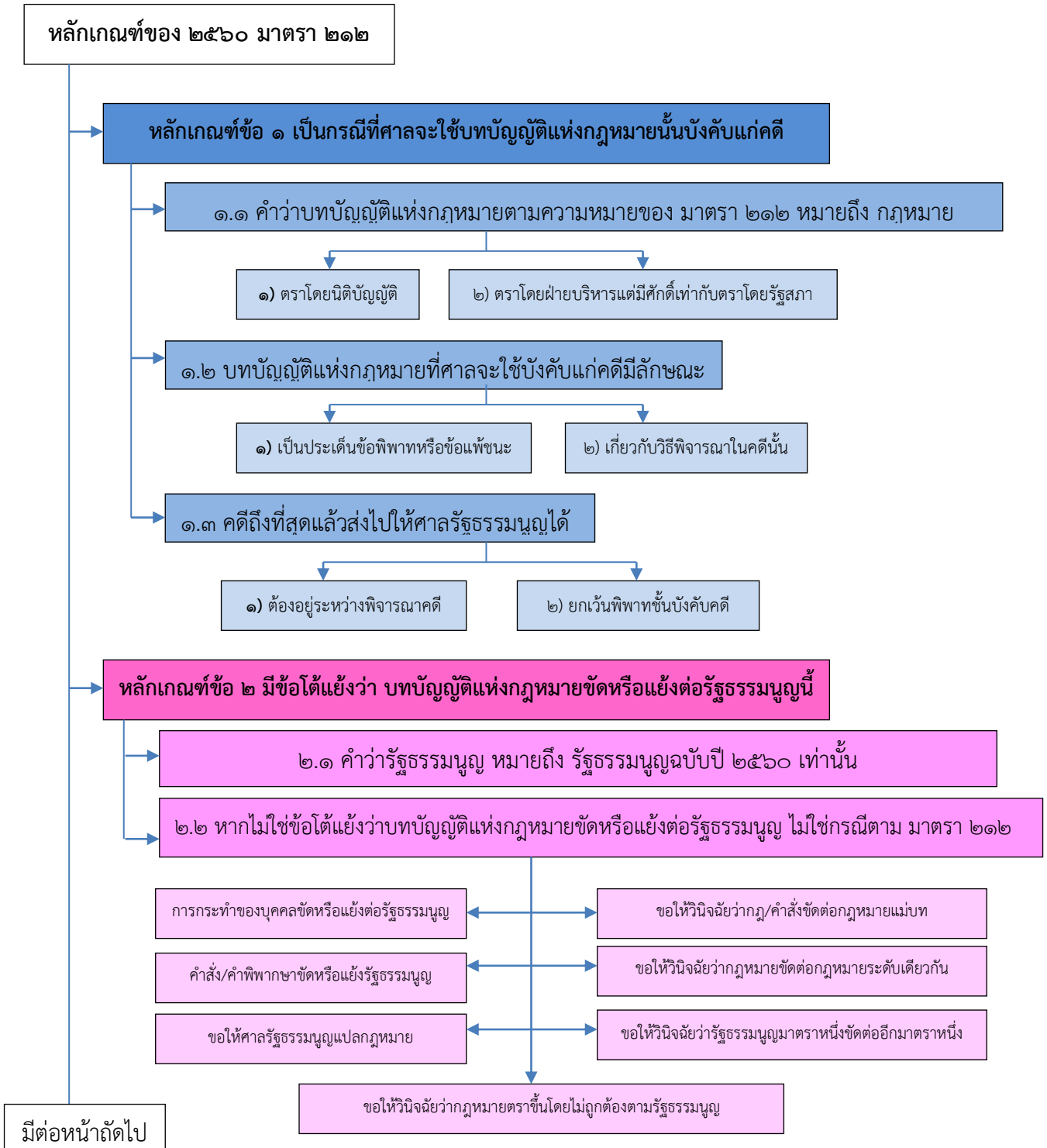
ในคดีแพ่ง

บทที่ ๒ คดีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

โครงสร้างบทที่ ๒

คดีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒

หลักเกณฑ์ของ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ข้อ ๓ ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้อกับบทบัญญัตินั้น

หลักเกณฑ์ข้อ ๔ ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ต้องรอการพิพากษาคดีไว้ก่อน

หลักเกณฑ์ข้อ ๕ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับคำร้องที่ส่งไป

ผลของคำสั่งยกคำร้อง

(๑) เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา อุทธรณ์ทันทีไม่ได้

(๒) หากมีเหตุใหม่ ยื่นใหม่ได้

ผลของคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๑) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ ในคดีทั้งปวงแต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่

(๒) ในคดีอาญาให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป

(๓) ตาม (๒) แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใดๆ ตัวอย่างคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามคำร้องที่ส่งไปตาม มาตรา ๒๑๒

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

(๑) ข้อโต้แย้งว่า การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คู่ความจะขอให้ส่งไปตามช่องทางของมาตรา ๒๑๓ ก็ไม่ได้

(๒) ข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญคู่ความจะขอให้ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยตรงตามช่องทางมาตรา ๒๑๓ ก็ไม่ได้เช่นกัน

ในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติเรื่องนี้ในมาตรา ๒๑๒ มีหลักการเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ เพียงแต่ปรับถ้อยคำในส่วนเกี่ยวกับผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ บัญญัติว่า

“ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๕ และยังไม่มีการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระสำคัญอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในคดีอาญาให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใดๆ ”

สำหรับความหมายของคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๕” นั้น มาตรา ๕ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ดังนั้น ข้อโต้แย้งที่จะเสนอไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้จึงต้องเป็นข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

หลักเกณฑ์การส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. เป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี
๒. มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ กล่าวคือ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๓. ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น
๔. ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาไว้
๕. ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับวินิจฉัยคำร้องที่ศาลส่งไป

หลักเกณฑ์ประการที่ ๑ : เป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี
มีข้อพิจารณา ดังนี้

๑.๑ ความหมายของคำว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามมาตรา ๒๑๒ ที่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญเคยวางหลักไว้ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๔๔ เกี่ยวกับความหมายของคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ ซึ่งยังคงใช้เป็นบรรทัดฐานได้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒

ข้อสังเกต

คำวินิจฉัยนี้วางหลักว่า คำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ (ซึ่งย่อมมีความหมายเหมือนกับคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒) ว่า หมายถึง

๑) กฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้แก่ **พระราชบัญญัติ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ**

๒) กฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ได้แก่ **พระราชกำหนด**

สำหรับ “กฎ” ซึ่งมีบทวิเคราะห์ศัพท์อยู่ใน พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.

๒๕๔๒ มาตรา ๓ ว่า หมายความว่า “**พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ**” นั้น ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ เพราะไม่ใช่กฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ดังนั้น ในกรณีมีข้อโต้แย้งว่า “กฎ” ทั้งหลายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจรับวินิจฉัย

ตัวอย่างของ “กฎ” ที่คู่ความในคดีเคยโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับวินิจฉัย เพราะเหตุว่ามี**ข้อบัญญัติแห่งกฎหมาย**ตามความหมายของมาตรา ๒๑๒ เช่น

-**ประกาศธนาคารพาณิชย์** ประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย และประกาศของกระทรวงการคลัง (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๔๒, ๑๐/๒๕๔๒)

ปัญหา :

ในกรณีมีปัญหาว่า **กฎขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ** องค์การที่มีอำนาจวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวและมีผลทำให้กฎนั้น ไม่มีผลใช้บังคับต่อไปคือ**ศาลปกครอง** เพราะศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐออกกฎข้อบังคับโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งรวมถึงไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วย ตามพ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๕๒ มาตรา ๙ (๑) และในกรณีที่ศาลปกครองมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนกฎ พระราชบัญญัติดังกล่าวมาตรา ๗๒ บัญญัติว่า ให้มีการประกาศผลแห่งคำพิพากษาดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษา และให้การประกาศดังกล่าว**มีผลเป็นการเพิกถอนกฎนั้น**

แต่ในกรณีมีปัญหาว่ากฎข้อบังคับหรือพระราชกฤษฎีกาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นในคดีที่ฟ้องต่อศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมจะต้องทำอย่างไร จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก็ได้ เพราะไม่ใช่กฎหมายที่ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติ จะส่งไปให้ศาลปกครองวินิจฉัยก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลยุติธรรมส่งเรื่องดังกล่าวไปให้ศาลปกครองวินิจฉัย เช่น โจทก์เป็นสถาบันการเงินฟ้องจำเลยเรียกให้ชำระหนี้กู้ยืมและบังคับจำนอง จำเลยให้การต่อสู้คดีว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน ที่ให้อำนาจสถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยจากลูกหนี้ได้ในอัตราเกินกว่าร้อยละ ๑๕ ปี ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ เพราะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ศาลยุติธรรมจะดำเนินการกับข้อโต้แย้งของจำเลยอย่างไร เรื่องนี้ยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา และมี ๒ ความเห็น

ความเห็นที่หนึ่ง ศาลยุติธรรมมีอำนาจวินิจฉัยเอง แต่คำวินิจฉัยมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดี ไม่มีผลเป็นการเพิกถอนกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับนั้น

ความเห็นที่สอง ศาลยุติธรรมควรวินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลปกครองที่จะวินิจฉัย เมื่อยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลปกครองยกเลิกเพิกถอนกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับที่อ้าง โจทก์หรือจำเลยจะได้แย้งเข้ามาเป็นประเด็นในคดีนี้ไม่ได้ แล้วพิจารณาพิพากษาคดีไปโดยถือว่ากฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับนั้นไม่ได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

อาจารย์อติคม อินทุฤติ เห็นด้วยกับความเห็นที่สอง

๑.๒ ลักษณะของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี มี ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) กฎหมายที่เป็นประเด็นข้อพิพาทหรือข้อแพ้ชนะในคดี

หมายถึงกฎหมายที่คู่ความในคดียกขึ้นเป็นข้ออ้างหรือข้อต่อสู้ในคำฟ้อง คำให้การ หรือคำฟ้องอุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา คำแก้ฎีกาอันเป็นประเด็นที่ศาลที่พิจารณาคดีนั้นจะต้องวินิจฉัย อาจจะศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้

ตัวอย่างกรณีศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ส่งไป เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีในฐานะเป็นประเด็นข้อพิพาทในคดี และรับวินิจฉัย เช่น

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๑/๒๕๔๗ เป็นกรณีกระทรวงการคลังเป็นโจทก์ฟ้องขับไล่ผู้เช่าที่ดินราชพัสดุ ผู้เช่าให้การต่อสู้คดีว่า หนังสือมอบอำนาจที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมอบอำนาจให้อธิบดีกรมธนารักษ์ฟ้องคดีแทนไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ได้ปิดอาการแสดมภ์ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง และจำเลยไม่ได้ผิดสัญญาเช่า

ศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า โจทก์เป็นนิติบุคคลโดยเป็นกระทรวงในรัฐบาล อากรสำหรับการมอบอำนาจซึ่งโจทก์เป็นฝ่ายต้องเสียจึงเป็นอันไม่ต้องเสียตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ หนังสือมอบอำนาจโจทก์ใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีนี้ได้ และฟังข้อเท็จจริงตามทางนำสืบของทั้งสองฝ่ายว่า จำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาเช่า พิพากษาให้จำเลยขนย้ายทรัพย์สินและบริวารออกไป และส่งมอบที่ดินดังกล่าวแก่โจทก์ ให้จำเลยชำระค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ยจนกว่าจำเลยและบริวารจะออกจากที่ดินที่เช่า

จำเลยฎีกาว่า หนังสือมอบอำนาจให้ฟ้องคดีของโจทก์ไม่ติดอากรแสตมป์ ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ จะใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ และในระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่ประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ ให้สิทธิและยกเว้นแก่โจทก์ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐไม่ต้องติดอากรแสตมป์ในหนังสือมอบอำนาจ แต่ในขณะที่เดียวกันจำเลยต้องติดอากรแสตมป์ หากไม่ติดไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เป็นบทบัญญัติที่เป็นการแบ่งชั้นวรรณะก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในกฎหมาย จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๗ มาตรา ๒๖ ถึงมาตรา ๓๐ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๖๐ มาตรา ๗๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๓๓

ศาลฎีกามีคำสั่งว่า ข้อโต้แย้งของผู้ร้องเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นกรณีที่ศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ บังคับแก้คดี และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีคำสั่งให้ส่งความเห็นของผู้ร้องตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๖๔ ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดี และวินิจฉัยในเนื้อหาว่า มาตรา ๑๒๑ แห่งประมวลรัษฎากร ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ข้อสังเกต

ประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะต้องใช้บังคับแก้คดี เพราะจำเลยฎีกาเป็นประเด็นขึ้นมาว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะหนังสือมอบอำนาจของโจทก์ไม่ติดอากรแสตมป์ไม่ชอบด้วยประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ และประเด็นดังกล่าวเป็นข้อแพ่งชนะในคดีนี้

ตัวอย่างกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ส่งไป ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีเพราะบทบัญญัตินั้นไม่เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทในคดีและไม่รับวินิจฉัย เช่น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๔๖

ข้อสังเกต

เหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๖ มิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีก็เนื่องจากคดีนี้มีประเด็นที่ศาลอาญาจะต้องวินิจฉัยเพียงว่า ทรัพย์สินที่ขอให้ริบเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๙ หรือไม่ เท่านั้น ไม่มีประเด็นต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้มีคำสั่งยึดอายัดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ เลย มาตรา ๒๖ จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลอาญาจะใช้บังคับแก้คดีนี้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจในประเด็นนี้ยังมีเช่น คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๔๔, ๑๑/๒๕๔๔ ๒๘/๒๕๔๖, ๔๑/๒๕๔๗, ๕/๒๕๕๑, ๑๑/๒๕๕๑, ๒/๒๕๕๒, ๖-๗/๒๕๕๒, ๑๐/๒๕๕๒ เป็นต้น

๒) กฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวข้องกับคดีนี้

หมายถึง กฎหมายวิธีบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาหรือพิพากษาคดีนั้น ไม่ว่าจะเป็นในชั้นพิจารณาชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา

แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น ดังเช่น

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๔๖ เป็นกรณีจำเลยในคดีความผิดฐานมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนในครอบครอง พาอาวุธปืนติดตัวไปโดยไม่ได้รับอนุญาต และพยายามฆ่าผู้อื่น ระหว่างพิจารณาจำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งเรียกเอกสารในสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการโจทก์พนักงานอัยการแจ้งว่าจะส่งเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ จำเลยจึงยื่นร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ที่ว่า “เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควร ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๓๓ และมาตรา ๖ หรือไม่

ในประเด็นที่ว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๖๔ หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ จะมีใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลที่พิจารณาคดีจะใช้บังคับแก่คดีโดยตรงตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้อง แต่ศาลที่พิจารณาคดีจำเป็นต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ในการสั่งเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐาน ก่อนที่ศาลจะพิจารณาพิพากษา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี

ข้อสังเกต

คดีนี้ ประเด็นข้อพิพาทในคดีเป็นเรื่องความผิดต่อพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ และพยายามฆ่า แต่เนื่องจากในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นมีหมายเรียกเอกสารในสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการโจทก์ แล้วพนักงานอัยการปฏิเสธ การวินิจฉัยว่าพนักงานอัยการจะปฏิเสธไม่ส่งเอกสารในชั้นนี้ได้หรือไม่ ต้องพิจารณาจากถ้อยคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ เป็นสำคัญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ในฐานะเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น คำร้องของจำเลยจึงเข้าองค์ประกอบของรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๖๔ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับวินิจฉัยคำร้องนี้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๔๙ นอกจากนี้ยังมี **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๕๐, ๔/๒๕๕๙ และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๓/๒๕๕๔**

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๗/๒๕๖๑ คดีนี้จำเลยถูกฟ้องว่า กระทำความผิดฐานร่วมกันนำของออกจากเขตอุตสาหกรรมส่งออก(อีพีเขต) โดยไม่ผ่านพิธีการศุลกากร ตามพ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๙ และความผิดฐานนำของออกจากเขตอุตสาหกรรมส่งออก(อีพีเขต) โดยไม่ได้รับอนุญาตจากนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตามพ.ร.บ.การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ ขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๙ มาตรา ๒๗ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ และมาตรา ๙๑ พ.ร.บ.การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๓ และมาตรา ๕๕

ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลอาญาส่งข้อโต้แย้งของจำเลยไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่โจทก์นำมาฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๖๐) มาตรา ๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๗๗

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ศาลที่มีอำนาจส่งข้อโต้แย้งของคู่ความตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ต้องเป็นศาลที่จะให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คู่ความโต้แย้งบังคับแก่คดี เมื่อปรากฏว่าคดีของจำเลยทั้งสองนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลอาญาจึงมีคำสั่งศาลที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำเลยทั้งสองโต้แย้งบังคับแก่คดี กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับพิจารณาวินิจฉัยได้

ข้อสังเกต

คดีนี้ หากจำเลยยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้ส่งเรื่องเดียวกันไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาส่งไป ศาลรัฐธรรมนูญคงต้องรับวินิจฉัย เพราะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะต้องใช้บังคับแก่คดีนี้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดียังมีเช่น คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๔๔, ๑๑/๒๕๔๔ ๒๘/๒๕๔๖, ๔๑/๒๕๔๗, ๕/๒๕๕๑, ๑๑/๒๕๕๑, ๒/๒๕๕๒, ๖-๗/๒๕๕๒, ๑๐/๒๕๕๒ เป็นต้น

๑.๓ คดีที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยนั้น จะต้องยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลมิใช่เป็นคดีที่ถึงที่สุดแล้ว

หลักการข้อนี้มาจากถ้อยคำในตัวบทมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ว่า ต้องเป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทกฎหมายนั้นบังคับคดีแก่คดี คำว่า “จะใช้” แสดงว่ายังไม่ได้ใช้ และมาตรา ๒๑๒ วรรคสาม บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ใดคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว ...” แสดงว่า คดีที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยจะต้องเป็นคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ดังนั้น คดีที่ถึงที่สุดแล้ว จะส่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไม่ได้

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๖๑ คดีนี้ ศาลจังหวัดลำปางพิพากษาว่า จำเลยกับพวกอีก ๒ คน มีความผิดฐานร่วมกันมีเมฆแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง (เดิม) มาตรา ๖๖ วรรคสอง (เดิม) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ ลงโทษประหารชีวิต จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพ ลดโทษกึ่งหนึ่ง คงจำคุกตลอดชีวิต จำเลยกับพวกไม่อุทธรณ์ ศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๕ ตามป.วิ.อ.มาตรา ๒๔๕ ศาลอุทธรณ์ภาค ๕ พิพากษายืน คดีถึงที่สุดแล้ว

ต่อมาพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ประกาศใช้บังคับ โดยมาตรา ๘ บัญญัติว่า บทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสาม มาตรา ๑๗ วรรคสอง และมาตรา ๒๖ วรรคสอง แห่งพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ให้ใช้บังคับแก่คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้นำกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บังคับแก่คดีดังกล่าวต่อไปจนกว่าคดีถึงที่สุด” จำเลยซึ่งก็คือนักโทษเด็ดขาดชาย ห. จึงยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐ ต่อศาลจังหวัดลำปาง เพื่อขอให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๔ และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และ มาตรา ๒๗๙ วรรคสอง หรือไม่ ศาลจังหวัดลำปางส่งคำร้องของจำเลยไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มีข้อพิจารณาเบื้องต้นว่า คดีนี้ถึงที่สุดแล้ว โดยผลของป.วิ.อ.มาตรา ๒๔๕ วรรคสอง อีกทั้งไม่มีข้อเท็จจริงว่านักโทษเด็ดขาด ห. ได้ยื่นคำร้องอื่นใด นอกจากคำร้องขอให้ศาลจังหวัดลำปางส่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย จึงเป็นกรณีที่ไม่มีความคืบหน้าในระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดลำปางในอันที่จะนำ พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ มาใช้บังคับแก่คดีนี้อีกต่อไป จึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ทั้งนี้ในการตรวจสอบความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามคำร้องนี้ รัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติให้สิทธิในการยื่นคำร้องโดยการใช้ สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตาม มาตรา ๒๓๑ (๑) ไว้อีกช่องทางหนึ่งแล้ว จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย

ข้อสังเกต

๑) พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยในคดีมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย คือ มาตรา ๓ ที่ให้แก้ไขบทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสาม ของพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ จากเดิมที่บัญญัติว่า การมีเมทแอมเฟตามีนจำนวน ๑๕ เม็ด ขึ้นไปไว้ในครอบครอง ให้ถือว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เปลี่ยนไปเป็นว่า การมีเมทแอมเฟตามีนจำนวน ๑๕ เม็ด ขึ้นไปไว้ในครอบครอง ให้สันนิษฐานว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

ความหมายก็คือ เดิมใครมีเมทแอมเฟตามีนจำนวน ๑๕ เม็ด ขึ้นไปไว้ในครอบครอง แม้ว่าในความเป็นจริง จะมีเพื่อตนเอง ไม่ได้มีไว้เพื่อจะเอาไปจำหน่ายหรือแจกจ่ายให้ใคร ก็ให้นำพยานหลักฐานมาสืบในศาลไม่ได้ว่า มีไว้เพื่อตนเอง ไม่ได้มีไว้เพื่อจำหน่าย เพราะมาตรา ๑๕ เดิม ใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า...” เท่ากับเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด จำเลยนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่ได้ แต่มาตรา ๑๕ ที่แก้ไขใหม่ ใช้ถ้อยคำว่า “ให้สันนิษฐานว่า...” เท่ากับเป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด จำเลยที่มีเมทแอมเฟตามีนจำนวน ๑๕ เม็ด ขึ้นไปไว้ในครอบครอง และถูกฟ้องว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย จึงนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างข้อสันนิษฐานได้ว่า มีไว้เพื่อตนเอง ไม่ได้มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย การแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ก็เพื่อให้คนที่มิเพื่อตนเอง ไม่ได้มีเพื่อจำหน่าย ไม่ถูกลงโทษเท่ากับคนที่มิไว้เพื่อจำหน่ายจริงๆ เพราะโทษความผิดฐานมีไว้ในครอบครองเฉยๆ กับมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายต่างกันมาก

๒) คดีนี้ เมื่อกฎหมายที่แก้ไขใหม่มีผลใช้บังคับ จำเลยคงอยากจะได้รับประโยชน์จากกฎหมายที่แก้ไขใหม่ โดยนำพยานมาสืบว่าไม่ได้มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งอาจจะทำให้จำเลยถูกลงโทษน้อยลง แต่กฎหมายที่แก้ไขใหม่มีบทบัญญัติมาตรา ๘ ไม่ให้ใช้บังคับแก่คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว จำเลยคงทราบว่าจะต้องทำลาย มาตรา ๘ ไม่ให้มีผลใช้บังคับ จำเลยจึงจะได้รับประโยชน์จากกฎหมายที่แก้ไขใหม่ จำเลยก็เลยยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดลำปาง ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่ามาตรา ๘ ขัดรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดจริง ก็จะทำให้มาตรานี้ไม่มีผลใช้บังคับ ผลก็คือจะไม่มีข้อห้ามสำหรับคดีของจำเลย(ซึ่งศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาจนคดีถึงที่สุดไปแล้ว) ในการขอรับประโยชน์จากกฎหมายที่แก้ไขใหม่ แต่บังเอิญในขณะที่จำเลยยื่นคำร้องนี้ต่อศาลจังหวัดลำปาง ไม่มีอะไรในคดีของจำเลยที่ศาลจังหวัดลำปางจะต้องพิจารณาอีก เพราะคดีของจำเลยถึงที่สุดแล้ว และจำเลยก็เพียงแต่ยื่นขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเข้ามาเพียงฉบับเดียว ไม่ได้ยื่นคำร้องอื่นใดต่อศาลจังหวัดลำปาง เพื่อให้คดีของจำเลยกลับมามีประเด็นที่ศาลจังหวัดลำปางต้องพิจารณาด้วย ดังนั้น เมื่อในวันที่จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ไม่มีอะไรในคดีของจำเลยที่ศาลจังหวัด

ลำปางต้องพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า “...เป็นกรณีที่ไม่มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัด ลำปางในอันที่จะนำพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ มาใช้บังคับแก่คดีนี้” และไม่รับวินิจฉัย เพราะไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจังหวัดลำปางจะใช้ในการบังคับคดี

คดีนี้ หากสรุปคดีเป็นว่า จำเลยยื่นคำร้องฉบับที่หนึ่ง ขอให้ศาลชั้นต้นอนุญาตให้จำเลยนำพยานหลักฐาน เข้าสืบเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเดิม โดยอ้างด้วยว่า มาตรา ๘ ของพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ (ที่ไม่ให้นำกฎหมายที่แก้ไขใหม่มาใช้บังคับกับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ พร้อมกับยื่นคำร้องฉบับที่สอง ขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้พิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ กรณีนี้ น่าจะต้องถือได้ว่าพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้นจะใช้บังคับแก่คดี เพราะศาลชั้นต้นต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวในการสั่งว่าสมควรรับคำร้องของจำเลยหรือไม่ หากศาลชั้นต้นส่งคำร้องฉบับหลังไปศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจรับวินิจฉัย

หรือหากจะไม่ใช้กระบวนการดังกล่าว จำเลยอาจจะใช้ช่องทางที่ศาลรัฐธรรมนูญแนะนำไว้ในคำวินิจฉัยนี้ คือการใช้สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา ๒๓๑ (๑) ซึ่งน่าจะมีความยุ่งยากน้อยกว่าก็ได้ แต่การยื่นเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในพ.ร.บ.ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ด้วย

หลักเกณฑ์ประการที่ ๒ : เป็นข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ กล่าวคือ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มีข้อพิจารณา ดังนี้

๒.๑ เนื่องจากตัวบทมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ประเด็นที่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคือประเด็นที่ว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ ...” หรือไม่ และมาตรา ๕ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้” ต่างจากบทบัญญัติในเรื่องเดียวกันของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ รวมทั้งรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ ที่ใช้คำว่า “รัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งหมายถึงรัฐธรรมนูญฉบับที่มีผลใช้บังคับอยู่ในเวลานั้น ทำให้เกิดปัญหาว่า ปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับก่อนปี ๒๕๖๐ เช่น รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ หรือฉบับปี ๒๕๕๐ หรือรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว (พ.ศ. ๒๕๕๗) ด้วยหรือไม่

เมื่อพิจารณาเหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญ ตามคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗๘/๒๕๕๗ การส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก่อนฉบับปี ๒๕๖๐ น่าจะทำได้

๒.๒ หากไม่ใช่ข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย (Act) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่กรณีตามมาตรา ๒๑๒ ศาลที่พิจารณาคดีไม่ต้องส่ง หรือหากส่งไป ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับวินิจฉัย ดังเช่น

(๑) ข้อโต้แย้งว่า การกระทำของบุคคล (Action) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่กรณีตามมาตรา ๒๑๒ ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจรับพิจารณาวินิจฉัย

(๒) ข้อโต้แย้งว่า คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่กรณีตามมาตรา ๒๑๒

(๓) คำร้องเป็นทำนองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญแปลความหมายของรัฐธรรมนูญหรือวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงในคดี ก็มีใช้คำร้องตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๒

(๔) ข้อโต้แย้งว่า กฎหมายนั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่กรณีตามมาตรา ๒๑๒

(๕) ข้อโต้แย้งว่า กฎ หรือคำสั่งทางปกครองขัดต่อกฎหมายแม่บท ไม่ใช่กรณีตามมาตรา ๒๑๒

(๖) ข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อกฎหมายระดับเดียวกัน ไม่ใช่กรณีตามมาตรา ๒๑๒

(๗) ขอให้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญมาตราหนึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญอีกมาตราหนึ่ง ไม่ใช่กรณีตามมาตรา ๒๑๒

ข้อสังเกต

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ มาตรา ๖ และ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๖ ใช้ถ้อยคำเหมือนกันว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ทำให้เกิดแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่า หากโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ถือว่าไม่เข้าองค์ประกอบที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ ดังเช่น

คำสั่งที่ ๗๘/๒๕๕๗ ศาลฎีกาส่งข้อโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การค้ำน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๖๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย ได้มีประกาศ ค.ส.ช. ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ข้อ ๑ ให้รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง ยกเว้นหมวด ๒ และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ มีการประกาศใช้บังคับรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ โดยมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยว่า กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งหมายถึงรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ หรือไม่ เท่านั้น มิได้มีบทบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย

แต่รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๖ ใช้ถ้อยคำว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๖ ไม่มีคำว่า “นี้” ดังเช่นรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ และฉบับปี ๒๕๕๐ ทำให้มีข้อที่น่าคิดว่า แนวคำวินิจฉัยที่ว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยเฉพาะปัญหาว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่กำลังมีผลบังคับอยู่ในขณะยื่นคำร้องเท่านั้น ยังเป็นบรรทัดฐานได้หรือไม่ ซึ่งคงต้องรอฟังคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

แต่หากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนที่อ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัด มีเนื้อหาสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ศาลรัฐธรรมนูญน่าจะยังมีอำนาจวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดกับรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐

หลักเกณฑ์ประการที่ ๓ : เป็นกรณีที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น

๓.๑ หลักการข้อนี้มีขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ วรรคสี่ ที่ว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระและหน่วยงานอื่นของรัฐ”

ตัวอย่าง กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๖-๒๗/๒๕๕๑ นอกจากนี้ยังคำวินิจฉัยและคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญทำนองเดียวกันนี้อีกหลายเรื่อง เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๕๓, ๕/๒๕๕๓, ๑๒/๒๕๕๔ เป็นต้น

๓.๒ คำว่า “ ... และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น” น่าจะต้องหมายถึงคำวินิจฉัยตามคำร้องที่ส่งไปทั้งตามช่องทางของมาตรา ๒๑๒ และช่องทางอื่น เช่น ผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา ๒๓๑ (๑) ด้วย

หลักเกณฑ์ประการที่ ๔ : ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาไว้

เนื่องจากบทบัญญัติที่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในอดีต มีน้อยมากที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติเรื่องนี้ในความเป็นจริงก็กลับกลายเป็นช่องทางในการประวิงคดีของคู่ความต่อมาในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ ผู้ร่างจึงเปลี่ยนหลักการเป็นว่า เมื่อศาลส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ให้ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ศาลที่พิจารณาคดีจะได้มีคำพิพากษาได้ทันที ไม่ต้องเสียเวลากลับมาสืบพยานกันอีก รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ก็ยังคงยึดหลักการของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐

ข้อสังเกต :

ศาลต้องรอการพิพากษาคดีไว้เฉพาะในกรณีที่มีการส่งข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ หากมีการส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ว่า การกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แม้เป็นการกระทำของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร บทบัญญัติมาตรา ๒๑๓ ไม่ได้บังคับให้ศาลที่พิจารณาคดีต้องรอการพิพากษาคดีไว้ด้วย ดังเช่นมาตรา ๒๑๒ และการส่งเรื่องตามมาตรา ๒๑๓ มีพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๔) บัญญัติว่า เรื่องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยต้องมีเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอื่นหรือเป็นคดีที่ถึงที่สุดแล้ว

หลักเกณฑ์ประการที่ ๕ : ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับวินิจฉัยคำร้องที่ส่งไป

มีข้อพิจารณาดังนี้

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคสอง ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญไม่รับเรื่องที่ศาลที่พิจารณาคดีส่งไปตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยไม่รับวินิจฉัย เช่น

๑) กรณีคำร้องไม่ตรงตามความเป็นจริงในคดี (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๕๑)

๒) กรณีผู้ร้องถึงแก่ความตายแล้ว (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๗/๒๕๕๔)

๓) ผู้ร้องขอถอนคำร้อง และศาลที่สั่งอนุญาตแล้ว (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๕๔, ๑๖/๒๕๕๔) หรือมีการถอนฟ้องคดีหลักแล้ว (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๕๔)

๔) กรณีคำร้องมิได้ระบุว่า บทบัญญัติของกฎหมายมาตราใด ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใด และเพราะเหตุใด (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๐-๔๙/๒๕๕๔, ๘-๑๑/๒๕๕๖, ๑๕/๒๕๕๑, ๑๐/๒๕๕๒, คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๖/๒๕๕๓, ๑๑/๒๕๕๔, ๑๔/๒๕๕๔) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมักให้เหตุผลที่ไม่รับวินิจฉัยว่า คำร้องไม่เป็นไปตามข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

ในกรณีโต้แย้งในเชิงหลักการเพียงว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ โดยไม่มีเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่รับวินิจฉัยเช่นกัน ((คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๑/๒๕๕๕ และ ๓๒/๒๕๕๕)

๕) กรณีกฎหมายที่อ้างว่าชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ถูกยกเลิกแล้ว (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๙/๒๕๕๓, ๑/๒๕๖๐, ๙/๒๕๕๓)

(๖) กรณีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่อ้างว่าชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **ไม่ได้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญมาตราที่อ้างว่าชัด**

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๖๑ เป็นกรณีผู้ร้องยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องที่ว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (โดยส่งวารอไว้วินิจฉัยในคำพิพากษา) เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ประกอบมาตรา ๕ และมาตรา ๒๕

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ศาลย่อมมีอำนาจในการวินิจฉัยว่าข้อโต้แย้งของผู้ร้องว่าเป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดีและยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น ในอันที่จะต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญทุกกรณี อีกทั้งศาลยังมีคำสั่งไม่ส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

นอกจากนี้ยังมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๑ และ ๔๓/๒๕๖๑ วินิจฉัยทำนองเดียวกันด้วย

การอุทธรณ์คำสั่งศาลที่ยกคำร้องตามมาตรา ๒๑๒ ของผู้ร้อง

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นยกคำร้องขอให้ส่งปัญหาว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ผู้ร้องมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ตามลำดับชั้นศาล หรืออาจยื่นคำร้องเข้ามาใหม่ โดยเขียนให้ชัดเจนหรือเขียนให้เข้าองค์ประกอบของมาตรา ๒๑๒ ก็ได้ ไม่ถือเป็นการร้องซ้ำเพราะไม่ใช่ประเด็นข้อพิพาทในคดี

แต่คำสั่งศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ที่ยกคำร้อง คือไม่อนุญาตให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยนั้น มีแนวคำสั่งคำร้องศาลฎีกาถือว่าเป็น**คำสั่งระหว่างพิจารณา** การอุทธรณ์ฎีกาต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยคำสั่งระหว่างพิจารณา กล่าวคือคู่ความความผู้ยื่นคำร้องจะอุทธรณ์หรือฎีกาได้ก็ต่อเมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว

คำสั่งศาลฎีกาที่ ๒๔๗๘/๒๕๔๔ ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลแรงงานกลาง จำเลยที่ ๒ ยื่นคำร้องขอให้ศาลแรงงานกลางส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลแรงงานกลางมีคำสั่งยกคำร้อง จำเลยที่ ๒ ยื่นอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ศาลแรงงานกลางไม่รับอุทธรณ์คำสั่ง โดยให้เหตุผลว่า คำสั่งศาลชั้นต้นดังกล่าวเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาจะอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อศาลแรงงานกลางมีคำพิพากษาแล้ว จำเลยที่ ๒ ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คำสั่งของศาลแรงงานกลางดังกล่าว แม้เป็นคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ก็เป็นคำสั่งในขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม ต้องถือว่าเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา และการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวย่อมต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๖ ประกอบกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๑ คำสั่งศาลแรงงานกลางชอบแล้ว ให้ยกคำร้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๘๗๓/๒๕๕๓ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๖ คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค ๖ ที่ยกคำร้องของจำเลยที่ขอให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นคำสั่งก่อนศาลอุทธรณ์ภาค ๖ มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี แม้เป็นคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ ก็เป็นคำสั่งในขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรมต้องถือว่าเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๖ จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาคำสั่งนั้นในระหว่างพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๙๖ ประกอบมาตรา ๒๒๕ การที่ศาลชั้นต้นรับฎีกาของจำเลยจึงไม่ชอบ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

มีคำพิพากษาศาลฎีกาอีกหลายเรื่องวินิจฉัยทำนองเดียวกันเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๔๖/๒๕๔๗, ๒๒๗๓/๒๕๔๘

ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีตามมาตรา ๒๑๒

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคท้าย บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวงแต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในคดีอาญา ให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใดๆ”

กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะเป็นอันใช้บังคับมิได้ มาตรา ๒๑๒ วรรคท้าย ไม่ให้มีผลกระทบกระเทือนไปถึงคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว เป็นไปตามแนวความคิดของฮันส์ เคลเซน (Hans Kelsen) นักกฎหมายชาวออสเตรีย เห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่มีผลย้อนหลัง คือเริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไปในอนาคต อีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า การใช้บังคับมิได้ มีผลย้อนหลังไปจนถึงวันที่ออกกฎหมาย แต่จะไม่กระทบต่อคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว รวมถึงเรื่องอื่นๆ ด้วย

ส่วนในมาตรา ๒๑๒ วรรคสองที่ว่า เว้นแต่ในคดีอาญา ให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่า กระทำ ความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นผู้ไม่เคยกระทำ ความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไปนั้น เป็นไปตามหลักการของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ ส่วนที่ไม่ให้สิทธิเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหาย เป็นเพราะในขณะที่มีการกระทำความผิด กฎหมาย นั้นยังมีผลใช้บังคับอยู่

เช่น หากนาย ก. ต้องโทษจำคุก ๓ ปี ครบถ้วนแล้วตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่วินิจฉัยว่า นาย ก. กระทำความผิดอาญาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับหนึ่ง หากต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติ แห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะมีผลให้บทบัญญัตินั้นไม่มีผลใช้บังคับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ เท่ากับการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป และต้องถือว่า นาย ก. ไม่เคยกระทำความผิดตามบทบัญญัตินั้นตาม มาตรา ๒๑๒ วรรคท้าย ดังนั้น หากต่อมานาย ก. กระทำความผิดกฎหมายอื่นซึ่งมีโทษจำคุก ศาลย่อมมีอำนาจรอ การลงโทษให้แก่ นาย ก. ได้ เพราะเมื่อถือว่านาย ก. ไม่เคยกระทำความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว ก็เท่ากับไม่เคย ต้องโทษจำคุกมาก่อน การรอการลงโทษนาย ก. ในคดีหลัง จึงไม่ขัดต่อหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ที่ว่าถ้าเคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก รอการลงโทษไม่ได้ หรือหาก นาย ก. ยังได้รับโทษอยู่ใน เรือนจำก็ต้องปล่อยตัวไป

ตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีที่วินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ส่งไปขัดหรือหรือ แยกต่อรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องที่ส่งไปยังศาลรัฐธรรมนูญโดยคู่ความในคดีมีดังนี้

คำวินิจฉัยที่ ๒๕/๒๕๔๗ เป็นกรณีข้างข. ยื่นฟ้องกรมสรรพสามิตต่อศาลปกครองกลางว่า การ ประกอบธุรกิจผลิตและขายแป้งข้าวหมักถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สมควรได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ขอให้ยกเลิกสัญญาที่กำหนดให้ผู้ฟ้องคดีต้องขายแป้งข้าวหมักในสถานที่ที่กรมสรรพสามิตกำหนด และอนุญาตให้ เจ้าพนักงานของกรมสรรพสามิตที่เกี่ยวข้องออกไปอนุญาตให้แก่บุคคลใดๆที่ยื่นคำขออนุญาตขายแป้งข้าวหมักโดย เสรีทั่วประเทศ

ศาลปกครองกลางพิพากษายกฟ้อง ด้วยเหตุผลว่า การที่พ.ร.บ.สุรา พ.ศ. ๒๕๓๓ ม.๒๔ บัญญัติห้ามมิให้ ผู้ใดทำหรือขายเชื้อสุรา เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต และ ม.๒๖ บัญญัติให้ใบอนุญาตตาม ม.๒๔ ใช้ได้ในสถานที่ที่ระบุในใบอนุญาตเท่านั้น ก็เพื่อให้ทางเจ้าพนักงานสรรพสามิตควบคุมและตรวจสอบเพื่อ ป้องกันไม่ให้นำแป้งข้าวหมักไปทำสุราเถื่อน การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวเป็นการทำเพื่อจัดระเบียบอาชีพและเป็น การคุ้มครองผู้บริโภค สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแล้ว

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดและขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.สุรา พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๔๖ (สิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น) และมาตรา ๕๐ (เสรีภาพในการประกอบอาชีพ) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายกำหนดสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูเกี่ยวกับแป้งข้าวหมัก ผู้ร้องไม่อาจโต้แย้งว่าพ.ร.บ.สุรา พ.ศ. ๒๕๓๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ (เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ มีคำว่า “ ... ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ”)

อย่างไรก็ตาม แป้งข้าวหมักไม่ใช่เชื้อสุราในตัวเอง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ นำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทำเป็นอาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น การที่พ.ร.บ.สุรา พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้ทำหรือขายเชื้อสุรา ซึ่งมีความหมายตามมาตรา ๔ ว่าหมายรวมถึงแป้งข้าวหมักด้วยนั้น เฉพาะที่ห้ามทำหรือขายเชื้อสุราในความหมายที่หมายถึงแป้งข้าวหมัก จึงเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ และเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นเกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพ อีกทั้งไม่เป็นไปตามข้อยกเว้นในการจำกัดเสรีภาพตามมาตรา ๕๐ วรรคสอง ดังนั้น มาตรา ๒๔ เฉพาะในความหมายดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ และใช้บังคับไม่ได้ ส่วนมาตรา ๒๖ ที่ให้ใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ ใช้ได้ในสถานที่ที่ระบุในใบอนุญาตเป็นมาตราต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับมาตรา ๒๔ ในส่วนการบังคับใช้ใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ เฉพาะการขออนุญาตให้ทำหรือขายเชื้อสุราที่เป็นแป้งข้าวหมัก จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ และใช้บังคับไม่ได้ด้วยเช่นกัน

ข้อสังเกต

เหตุผลสำคัญที่ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.สุรา พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๒๔ ที่ห้ามมิให้ผู้ใดทำหรือขายเชื้อสุรา ซึ่งมีความหมายตามมาตรา ๔ ว่าหมายรวมถึงแป้งข้าวหมักด้วย เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต และมาตรา ๒๖ ที่ว่าด้วยขอบเขตของใบอนุญาตดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรอง น่าจะเพราะแป้งข้าวหมักหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ลูกแป้ง ในความเป็นจริงไม่ใช่เชื้อสุรา แต่เป็นสิ่งที่คนโบราณคิดค้นทำกันขึ้นมาเพื่อในประโยชน์ในการทำอาหาร ยา รวมทั้งสุราพื้นบ้านด้วย ถือว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ในอดีตเคยเกรงกันว่าหากปล่อยเสรีจะมีการนำแป้งข้าวหมักไปผลิตสุราเถื่อนกันมาก ทั้งที่ในความเป็นจริงการผลิตสุราเถื่อนไม่นิยมนำข้าวหมักมาใช้ในการผลิตเพราะดูแลยาก ต้องคอยควบคุมอุณหภูมิ ไม่คุ้มทุน และสุราที่ได้จะมีแอลกอฮอล์เพียง ๕ ดีกรี

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีนี้ที่ไม่ถือว่าแป้งข้าวหมักเป็นเชื้อสุราจึงสอดคล้องกับความเป็นจริงและวิถีชีวิตของคนชนบท

สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (ภาคคำ)

กระบวนการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๑. กระบวนการก่อนกฎหมายนั้นใช้บังคับ(การควบคุมการตรากฎหมายและควบคุมข้อความของร่างกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ)
๒. กระบวนการหลังกฎหมายนั้นใช้บังคับ(ควบคุมเฉพาะข้อความของกฎหมายที่ใช้บังคับแล้วไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ)

การตรวจสอบความชอบของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (กรณีปกติ) ตามมาตรา ๑๓๒

การควบคุมร่างกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาให้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญทั้งกระบวนการตราและข้อความมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๔๘

ข้อสังเกต

การตรวจสอบร่างกฎหมาย นอกจากกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติที่เป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว ยังรวมถึงการตรวจสอบร่างข้อบังคับการประชุม ตามมาตรา ๑๔๙ ประกอบมาตรา ๑๒๘

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๕๑

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

ตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้ เป็นกฎหมายในมาตรา ๑๔๑ (ตรงกับรธน.๖๐ มาตรา ๑๓๒) และมาตรา ๑๕๔ (ตรงกับรธน.๖๐ มาตรา ๑๔๘) ซึ่งเป็นการตรวจสอบ ร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ว่าตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

และตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมาย ตามมาตรา ๒๑๑(ตรงกับรธน.๖๐ มาตรา ๒๑๒) มาตรา ๒๑๒ (ตรงกับรธน.๖๐ มาตรา ๒๑๓) มาตรา ๒๔๕ (ตรงกับรธน.๖๐ มาตรา ๒๓๑) และมาตรา ๒๕๗ (ตรงกับรธน.๖๐ มาตรา ๒๔๗ แต่ได้ตัดหลักการที่ให้กสม.เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่มีปัญหาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ)

มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง กล่าวเฉพาะ “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” เท่านั้น ต่างจากมาตรา ๕ ที่ห้ามทั้ง “บทบัญญัติของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับหรือการกระทำใด” มิให้ขัดรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นในกรณีมีข้อโต้แย้งว่ากฎหรือข้อบังคับ หรือการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามมาตรา ๒๑๒ แต่ศาลที่มีเขตอำนาจสามารถพิจารณาพิพากษาได้เอง (ดูอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง ตามพรบ.จัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา ๙)

ในกรณีที่เป็นกรกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ถ้าดำเนินการผ่านศาลแล้ว ศาลไม่รับวินิจฉัย คู่ความนั้นอาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตามมาตรา ๒๑๓

ความหมายของ“กฎหรือข้อบังคับ”

คำว่า กฎ มีบทวิเคราะห์ศัพท์อยู่ใน พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ ว่า หมายความว่า “พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ”

เมื่อมีปัญหว่ากฎหรือข้อบังคับใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ องค์กรใดมีอำนาจวินิจฉัย

ต้องแยกพิจารณาเป็น ๒ กรณี

กรณีแรก มีข้อพิพาทเป็นคดีในศาลแล้ว เป็นอำนาจของศาลที่พิจารณาคดีนั้นจะต้องวินิจฉัยเอง หากเป็นคดีในศาลปกครอง ศาลปกครองก็จะเป็นผู้วินิจฉัย หากเป็นคดีในศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมก็จะเป็นผู้วินิจฉัย

หากเป็นคำพิพากษาศาลปกครองในกรณีที่ศาลปกครองมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนกฎ ให้มีการประกาศผลแห่งคำพิพากษาดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและให้การประกาศดังกล่าวมีผลเป็นการเพิกถอนกฎนั้น ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๗๒

กรณีที่สอง หากยังมิได้มีข้อพิพาทเป็นคดีในศาล บุคคลที่เห็นว่ากฎหรือข้อบังคับของหน่วยงานใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อาจยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อส่งต่อไปให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยว่ากฎหรือข้อบังคับนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๓๑(๒) และ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๔๓ คำวินิจฉัยของศาลปกครองจะมีผลเป็นการทั่วไป ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๗๒

ศ.บวรศักดิ์ หน้า ๒๖๔

การที่ศาล ไม่ว่าจะเป็ศาลปกครอง ศาลยุติธรรมหรือศาลทหารจะตีความรัฐธรรมนูญ ถ้าการตีความนั้นไม่อยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ศาลนั้นก็ตีความไปได้ เช่นการวินิจฉัยการกระทำของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ถ้าไม่มีประเด็นปัญหาว่ากฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญก็เป็นอำนาจของศาลยุติธรรม ความเข้าใจที่ว่าการตีความรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น เป็นความเข้าใจผิดอย่างมหาศาล

อำนาจในการวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจในการตีความรัฐธรรมนูญหรือไม่

การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีต้องดำเนินการและเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ศาลทุกศาลมีอำนาจตีความรัฐธรรมนูญได้ ศาลรัฐธรรมนูญมิใช่เพียงศาลเดียวที่มีอำนาจในการตีความรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหารที่มีอำนาจตีความรัฐธรรมนูญได้เฉพาะแต่อำนาจในการวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพียงศาลเดียว

มาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเพื่อมิให้รัฐกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพดังกล่าว

มาตรา ๒๑๓ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

- บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้คุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่า**การกระทำ**นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้
- ทั้งนี้ **ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้**ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องตาม มาตรา ๒๑๓

๑. ต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรอง(คุ้มครอง)ไว้อันสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย(ดูคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๗/๒๕๕๑)
๒. บุคคลนั้นต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๓. บุคคลนั้นได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

- มาตรา ๔๖ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตาม มาตรา ๗ (๑๑) (คดีที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ) ได้
- โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ตราบเท่าที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ และให้นำความในมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือวันที่พ้นกำหนดเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา ๔๘ วรรคสอง
- ภายใต้บังคับมาตรา ๔๒ การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใด และละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไร
- ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลจะไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่า เป็นกรณีต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ให้ศาลสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา

สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์มานิตย์ จุมปา

วิเคราะห์ได้ว่า ในทางสถิติข้อสอบเนติฯ

(๑) โดยหลัก เรื่องการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะเรื่องการ ควบคุมหลังประกาศใช้ มีการออกข้อสอบที่ผ่านมามีจำนวนมาก ต่อมาพัฒนาออกในเรื่องเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการขัดแย้งในอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามด้วยคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แล้ววนกลับมาที่เรื่อง การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ พร้อมกับเสริมด้วยเรื่องหลักความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา การฟ้องคดีโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ และคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (การอุทธรณ์คดีจากศาลฎีกา แผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ ไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา) ตลอดจนการพิจารณาของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

• นอกจากนั้นหากสังเกต จะพบว่า นิยมออกข้อสอบในลักษณะที่ถามว่าศาลยุติธรรม จะต้องส่งเรื่องที่ได้แย้งนั้นๆ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

(๒) ข้อยกเว้น ในช่วงหลังรัฐประหาร ที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ข้อสอบออกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ คือ หลักความเสมอภาค

แหล่งที่เป็นที่มาของการนำมาใช้ในการออกข้อสอบ เรียงจาก แหล่งที่นำมาออกมากไปหาน้อย ได้แก่

- (๑) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ รวมไปถึงคำพิพากษาศาลฎีกาของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย
- (๒) คำวินิจฉัยและคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๓) ตัวบทและหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น เรื่องสิทธิเสรีภาพโดยเฉพาะในเรื่องความเสมอภาค ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา

มาตราสำคัญของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ในการเรียนกฎหมาย รัฐธรรมนูญหลักสูตรเนติฯ สกัดจากสถิติการออกข้อสอบ

๑. มาตรา ๕ ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ข้อสังเกต

๑. “ใช้บังคับมิได้” ยิ่งกว่า “โมฆะ” เพราะใช้บังคับมิได้ คือ ไม่เคยเกิดสิ่ง นั้นขึ้นมาก่อนเลย ในขณะที่ “โมฆะ” สิ่งนั้นเกิด แต่เสียเปล่า เช่น นิติกรรมที่ตกเป็นโมฆะ เพราะมีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน นิติกรรมนั้นเกิดแต่เมื่อมีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยฯ ก็ตกเป็นอันเสียเปล่า

๒. มาตรานี้ สำคัญ เพราะเป็นการกำหนดความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และกำหนดผลกรณีนี้กฎหมาย กฎอื่นใดขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญว่า “ใช้บังคับมิได้”

๒. การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญก่อนประกาศใช้ ตามมาตรา ๑๔๘

ข้อสังเกต

๑. ต้องเป็นการโต้แย้งว่า ร่างพระราชบัญญัติ “มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ” หรือ “ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ โต้แย้งได้ทั้งเรื่องเนื้อหาขัดรัฐธรรมนูญ และกระบวนการตราขัดรัฐธรรมนูญ ซึ่งต่างจากการควบคุมกฎหมายมิให้ขัด รัฐธรรมนูญหลังประกาศใช้ ที่ตรวจสอบได้เฉพาะในเรื่องเนื้อหาขัดรัฐธรรมนูญเท่านั้น

๒. ในเรื่องกระบวนการตราขัดรัฐธรรมนูญที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ คือ กรณีที่ร่างพระราชบัญญัติผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา แล้ววุฒิสภามีการแก้ไข ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องย้อนเรื่องมาให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาอีกครั้งแต่หากไม่มีการย้อนเรื่องมาให้สภาผู้แทนพิจารณา กลับนำร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ หรือกรณีที่จำนวนองค์ประชุมของสภาไม่ครบในการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติ (เกิดขึ้นจำนวนมากในสมัยสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดก่อน)

๓. กรณีในระหว่างการพิจารณาร่างกฎหมายของรัฐสภา หากสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าเนื้อหาของร่างกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไม่ได้ ต้องใช้วิธีการลงมติในสภาเพื่อแก้ไขมาตราหรือเนื้อหาส่วนที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ต่อเมื่อรัฐสภาพิจารณาร่างกฎหมายแล้วเสร็จจึงจะได้แย้งเพื่อให้เสนอเรื่องสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้

๓. การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญหลัง ประกาศใช้ กรณีการพิจารณาคดีในศาล ตามมาตรา ๒๑๒

ข้อสังเกต

มาตรา ๒๑๒ นี้ คำว่า “ศาล” หมายถึง ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร

๔. การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญหลังประกาศใช้ กรณีเสนอเรื่อง ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อพิจารณาส่งเรื่องต่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามมาตรา ๒๓๑

ข้อสังเกต

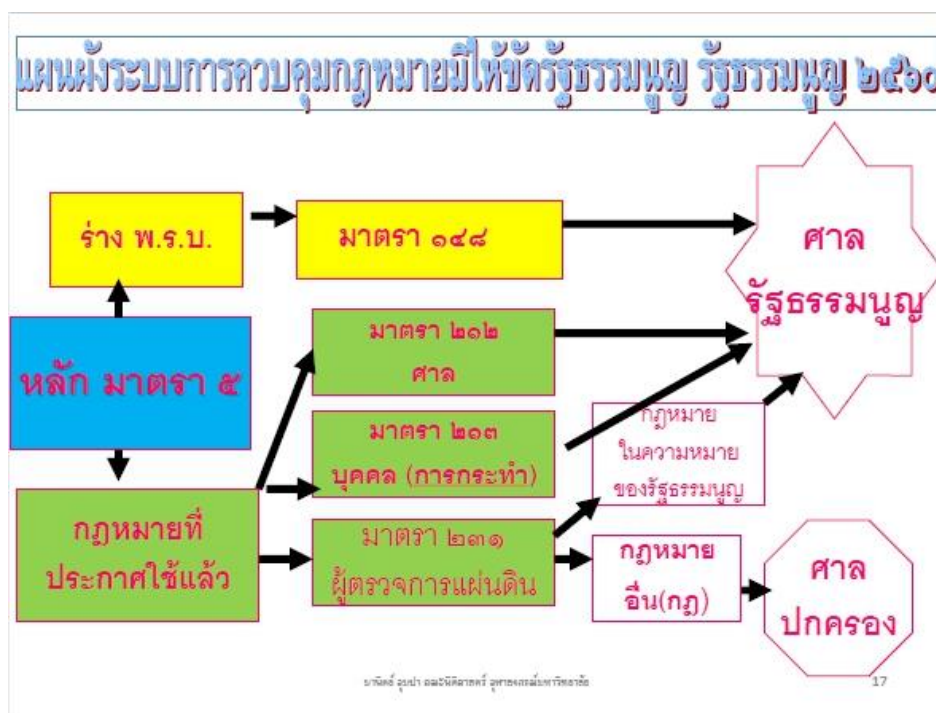
๑. “กฎหมาย” ต่างจาก “กฎ คำสั่ง ฯลฯ” เพราะแยกเขียนคนละอนุมาตรา

๒. “กฎหมาย” (เรียกกันทั่วไปว่า “กฎหมายที่ตราขึ้นโดยอำนาจนิติบัญญัติ”, “กฎหมายในความหมายของรัฐธรรมนูญ”) ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และกฎหมายอื่นที่เทียบเท่า (เช่น ประกาศคณะปฏิวัติ)

๓. “กฎ” ได้แก่ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่ออกโดยหน่วยงานรัฐ (นิยามตาม พรบ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙)

๕. การควบคุมการกระทำมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ ยื่นตรง

“มาตรา ๒๑๓ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือ เสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาล รัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ (เรียวย่อว่า “พรป.วิ.ศาลรัฐธรรมนูญ”)

มาตรา ๔๖ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรง และได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้นั้นเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๑) ได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ตราบที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ และให้นำความในมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือวันที่พ้นกำหนดเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา ๔๘ วรรคสอง

ภายใต้บังคับมาตรา ๔๖ การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใดและละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไร

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลจะไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่ากรณีต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ให้ศาลสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา

มาตรา ๔๗ การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๖ ต้องเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ และต้องมีใช่เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) การกระทำของรัฐบาล
- (๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว
- (๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน
- (๔) เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว
- (๕) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒
- (๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

มาตรา ๔๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๔๗ ผู้ใดถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ถ้าผู้นั้นเห็นว่าการละเมิดนั้นเป็นผลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลพร้อมด้วยความเห็นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายในสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ผู้ถูกละเมิดมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลได้

ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับแก่กรณีผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพประสงค์จะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญด้วยโดยอนุโลม

ให้นำความในมาตรา ๔๖ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับแก่การยื่นและการพิจารณาคำร้องตามมาตรา ๔๖ ด้วยโดยอนุโลม

การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงตามมาตรา ๒๑๓ จำแนกได้เป็น ๒ กรณี

กรณีแรก บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นผู้ยื่น (พรป.วิ.ศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ ประกอบมาตรา ๔๗)

กรณีที่สอง บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (พรป.วิ.ศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ ประกอบมาตรา ๔๗)

หลักเกณฑ์กรณีแรก บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นผู้ยื่น

๑. ผู้ร้องต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ (มาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง)

๒. การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นต้องเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ (มาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง)

๓. ต้องมิใช่เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) การกระทำของรัฐบาล

(๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

(๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

(๔) เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิพากษาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมี คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว

(๕) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

๔. ต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใด และละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไร (มาตรา ๔๖ วรรคสอง) ดังนั้น จะไปอ้างว่าบุคคลอื่นถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพแล้วมายื่นคำร้องไม่ได้

๕. คำร้องต้องเป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย (มาตรา ๔๖ วรรคสาม)

๖. ต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ ก็สามารถยื่นคำร้องได้ตราบเท่าที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ ทั้งนี้ ผู้ร้องจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือวันที่พ้นกำหนดเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๖๐ วันนับแต่ได้รับคำร้องจากผู้ร้อง (มาตรา ๔๘)

แนวคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ ตาม พรบ.วิ.ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อ ๓ มีนาคม ๒๕๖๑ เป็นต้นมา (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๑ ถึง ๔๔/๒๕๖๑ เท่าที่เผยแพร่ถึงวันที่ ๒๘ ส.ค. ๒๕๖๑)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๑/๒๕๖๑

ไม่ปรากฏว่าการกระทำใดของหน่วยงานรัฐชุดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลก็ไม่รับ

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๘/๒๕๖๑

- (๑) ไม่ปรากฏว่ามีกระทำได้ของรัฐละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ
- (๒) ต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน
- (๓) ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญแปลว่าตัวบท ศาลไม่รับคำร้อง

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๙/๒๕๖๑

ผู้ร้องมิได้เป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้โดยตรง และได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหาย โดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น จึงเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๐/๒๕๖๑

อ้างเพียงว่าประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเท่านั้น ยังไม่ปรากฏว่า มีการกระทำใดอันเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของผู้ร้อง ไม่รับ

หลักเกณฑ์กรณีที่สอง บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๑. ผู้ร้องต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ให้เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง)

๒. ต้องเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ (มาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง)

๓. ต้องไม่ใช่กรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) การกระทำของรัฐบาล

(๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

(๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

(๔) เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว

(๕) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

๔. ต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใด และละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไร (มาตรา ๔๖ วรรคสอง)

๕. คำร้องต้องเป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย (มาตรา ๔๖ วรรคสาม)

๖. ต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน (ไม่มีกำหนดระยะเวลา) และผู้ร้องจะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือเมื่อพ้นกำหนดเวลา ๖๐ วันนับแต่วันที่ผู้ตรวจการแผ่นดินรับคำร้องจากผู้ร้อง (ไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ต้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ) (มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง)

แนวคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ ตาม พรป.วิ.ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อ ๓ มีนาคม ๒๕๖๑ เป็นต้นมา (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๑ ถึง ๔๔/๒๕๖๑ เท่าที่เผยแพร่ถึงวันที่ ๒๘ ส.ค. ๒๕๖๑)

กรณีที่สอง บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๖๑, ๓๒/๒๕๖๑, ๓๓/๒๕๖๑,

กรณีรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว จึงยื่นตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๖/๒๕๖๑ และ ๔๔/๒๕๖๑

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๖๑, ๓๓/๒๕๖๑, ๓๔/๒๕๖๑ และ ๓๖/๒๕๖๑,

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๕/๒๕๖๑, ๒๗/๒๕๖๑, ๓๓/๒๕๖๑ และ ๓๙/๒๕๖๑

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๑, ๒๓/๒๕๖๑, ๒๘/๒๕๖๑, ๒๙/๒๕๖๑, ๓๕/๒๕๖๑ และ ๔๓/๒๕๖๑

กรณีคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม หรือมาตรา ๔๘ วรรคสี่ ประกอบมาตรา ๔๖ วรรคสาม

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๙/๒๕๖๑

ศาลเห็นว่ากรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างมาในคำร้องล้วนเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่ปรากฏว่าผู้ร้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้โดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหาย โดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น นอกจากนี้ การที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหลายครั้ง โดยมีมูลคดีมาจากการที่ผู้ร้องต้องการตรวจสอบบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุด

ด้วยเหตุส่วนตัว ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยทุกคำร้อง เนื่องจากไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ คำร้องของผู้ร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยมูลคดีดังกล่าวจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๑/๒๕๖๑ และ ๔๒/๒๕๖๑

ศาลเห็นว่าการที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหลายครั้ง โดยมีมูลคดีมาจากการที่ผู้ร้องต้องการตรวจสอบบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุดด้วยเหตุส่วนตัว ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยทุกคำร้อง เนื่องจากไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ คำร้องของผู้ร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยมูลคดีนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคสาม กรณีจึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ที่น่าสนใจ รัฐธรรมนูญฯ ๒๕๖๐

“มาตรา ๒๑๓ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่น คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๐

การกระทำของฝ่ายบริหารที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่ได้มีการใช้สิทธิเยียวยาญาติไปภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ จะใช้สิทธิตามมาตรา ๒๑๓ ไม่ได้

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นการตรวจสอบการกระทำของฝ่ายบริหารว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๔๐ มาตรา ๔ ถึง มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ ถึงมาตรา ๓๐ รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๔ ถึงมาตรา ๖ มาตรา ๒๖ ถึงมาตรา ๓๐ รวมทั้งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๔ มาตรา ๕ วรรค หนึ่ง และมาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๒๗ หรือไม่ ซึ่งการกระทำของฝ่ายบริหารที่ผู้ร้องอ้างว่าละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนนั้น ได้เกิดขึ้นโดยผู้ร้องได้ใช้สิทธิขอเยียวยาผ่านช่องทางตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๔๐ และฉบับ พ.ศ.๒๕๕๐ จนสิ้นสุดกระบวนการไปแล้ว ถือเป็นกรณีที่ยุติไปแล้วในช่วงเวลาภายใต้รัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับดังกล่าว การที่ผู้ร้องจะใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้พิจารณา วินิจฉัยข้อเท็จจริงซึ่งเกิดขึ้นและเป็นกรณีที่ยุติไปแล้วก่อน

รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ ใช้บังคับไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ ได้

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๐

การร้องขอตามมาตรา ๒๑๓ ต้องร้องขอแสดงให้เห็นว่าได้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอย่างไร ลำพังแต่การร้องขอให้รัฐให้การสนับสนุนโครงการตามความคิดเห็นของผู้ร้อง ไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๑๓

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องทุกฉบับของผู้ร้องไม่ปรากฏว่าผู้ร้องได้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอันเนื่องมาจากการกระทำใด โดยเนื้อหาของคำร้องอ่านพอเข้าใจได้เพียงว่าผู้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนให้การสนับสนุนการจัดทำโครงการตามความคิดเห็นของผู้ร้องเท่านั้น ไม่มีการกระทำใดที่เป็น การละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของผู้ร้อง กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๑๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้วินิจฉัยได้ และเมื่อมีคำสั่งไม่รับ คำร้องไว้วินิจฉัยแล้ว คำขออันย่อมเป็นอันตกไป

(คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๐ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๐

ร้องขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยอาศัยมาตรา ๒๑๓ ไม่ได้เพราะรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้วในมาตรา ๒ ๑๒ มาตรา ๒๓๑ (๑)

ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ร้องอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองอันสืบเนื่องมาจาก พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๓๕ วรรคสอง มาตรา ๘๔ และมาตรา ๘๗ (๑) จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๑ (๑) (๓) มาตรา ๕๙ และมาตรา ๖๘ หรือไม่อันเป็นกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้ใช้สิทธิในการยื่นคำร้องเกี่ยวกับความชอบ

ด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยการใช้สิทธิตาม มาตรา ๒๑๒ และการใช้สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา ๒๓๑ (๑) ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ ได้

(คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๐, ๘/๒๕๖๐, ๑๐/๒๕๖๐, ๑๒/๒๕๖๐, ๑๓/๒๕๖๐, ๑๘/๒๕๖๐ วินิจฉัยไว้ทำนองเดียวกัน)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๖๐

ร้องขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยอาศัยมาตรา ๒๑๓ ไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้วในมาตรา ๒ ๑๒ มาตรา ๒๓๑ (๑)

ผู้ร้องอ้างว่าตนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้ พ.ร.บ.ธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ.๒๕๕๘ ที่มีบทบัญญัติหลายมาตราจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพโดยสุจริต และเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบริษัทรักษาความปลอดภัยในฐานะนิติบุคคลผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัยและพนักงานรักษาความปลอดภัย จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๘ มาตรา ๗๕ มาตรา ๗๖ และมาตรา ๗๗ อันเป็นกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้สิทธิในการยื่นคำร้องเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะแล้วใน มาตรา ๒๑๒ และมาตรา ๒๓๑ (๑) ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ ได้

ข้อสังเกต ดูเหมือนศาลรัฐธรรมนูญจะเริ่มสร้างแนวบรรทัดฐานให้การใช้ มาตรา ๒๑๓ ได้ต่อเมื่อไม่เข้าช่องทางการใช้สิทธิอื่นใดที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๐

ใช้มาตรา ๒๑๓ ร้องขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติไม่ได้ เพราะมีบทบัญญัติเฉพาะอยู่แล้ว

ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ากระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฯ ๒๕๖๐ หรือไม่ อันเป็นกรณีการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้ว ซึ่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๑๔๘ ประกอบมาตรา ๒๖๓ ได้บัญญัติกระบวนการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เสนอความเห็นดังกล่าวต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยหรือให้นายกรัฐมนตรีส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๑๓ ได้

(คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๖๐, ๑๑/๒๕๖๐ วินิจฉัยไว้ทำนองเดียวกัน)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๙ /๒๕๖๐

การขอให้วินิจฉัยว่าการตัดสินใจของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่อาจใช้มาตรา ๒๑๓ ได้ เพราะผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการพิจารณาคดีตามมาตรา ๑๘๘

ผู้ร้องอ้างว่าการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการพิจารณาคดีของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมดังกล่าว เป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงอื่นที่นอกเหนือไปจากการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

ตามหน้าที่และอำนาจของศาลที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๘ โดยผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง แต่เป็นกรณีและผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามหน้าที่และอำนาจของศาลตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๑๓ ได้(คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๖๐, ๑๖/๒๕๖๐, ๑๗/๒๕๖๐, ๒๐/๒๕๖๐ วินิจฉัยไว้ทำนองเดียวกัน)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๙/๒๕๖๐

การร้องตามมาตรา ๒๑๓ ต้องแสดงให้เห็นว่าสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของผู้ร้องถูกละเมิดอย่างล้ำพังเพียงแต่การที่มีการดำเนินการล่าช้ายังไม่เข้ามาตรา ๒๑๓

ผู้ร้องอ้างว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมอันเนื่องมาจากการที่ผู้ร้องได้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ดำเนินการล่าช้าและไม่ถูกต้องตามขั้นตอนบางประการ อีกทั้งไม่แจ้งผลความคืบหน้าใด ๆ แก่ผู้ร้อง การที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการล่าช้าทำให้พยานเอกสารต่าง ๆ อาจถูกทำลายลง ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การกระทำของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๑ หรือไม่ ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีการกระทำใดที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของผู้ร้อง เพราะความล่าช้าในการดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และการที่ไม่ได้แจ้งผลความคืบหน้าให้ผู้ร้องทราบ มิใช่การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของผู้ร้อง ทั้งข้อที่ผู้ร้องอ้างว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไม่ถูกต้องบางประการนั้นก็ไม่ใช่การกระทำที่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๑๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้วินิจฉัยได้

สรุป

จากคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่มีการเผยแพร่ถึงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๐ ยังไม่ปรากฏว่ามีคดีใดที่ศาลรับคำร้องเข้าสู่การพิจารณาโดยอาศัยมาตรา ๒๑๓ แล้วมีการวินิจฉัย

ตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ข้อ ๑ นายเอกจำเลยยื่นคำร้องโต้แย้งต่อศาลแขวงฯ ว่า ข้อกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน ของนายกรัฐมนตรี ที่ออกตามมาตรา ๙ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และมาตรา ๑๑ ของพระราชกำหนดฯ ดังกล่าว ซึ่งสภาให้ความเห็นชอบฯแล้ว และศาลแขวงฯจะนำมาใช้กับคดียอมขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๔ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ทั้งยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ จึงขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัย ศาลแขวงฯเห็นว่า จากพยานหลักฐานเห็นได้ชัดแจ้งว่านายเอกได้ร่วมชุมนุมโดยปราศจากความสงบและได้นำอาวุธสงครามเข้าไปในที่ชุมนุมด้วย ทั้งนายเอกก็ให้การรับสารภาพตามฟ้อง จึงเห็นได้ว่าคำร้องฯ ไม่เป็นสาระในคดีที่จะรับไว้พิจารณา จึงไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญและได้พิพากษาลงโทษนายเอกจำเลยตามฟ้อง ดังนี้ให้ท่านวินิจฉัยว่าการที่ศาลแขวงฯ ไม่รับคำร้องโต้แย้งของนายเอกไว้พิจารณาและไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญขอด้วยกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ หรือไม่ เพราะเหตุใด ให้ยกหลักกฎหมายและเหตุผลประกอบโดยชัดแจ้ง

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย ตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ”

วินิจฉัย

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง กรณีที่ศาลจะส่งความเห็นหรือข้อโต้แย้งเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยนั้น จะต้องเป็นกรณีที่ศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๕ ซึ่งคำว่า “กฎหมาย” ในที่นี้ หมายถึงกฎหมายในความหมายของรัฐธรรมนูญ คือ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งได้แก่พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด (เฉพาะที่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว)หรือกฎหมายอื่นที่เทียบเท่า เช่น ประกาศคณะปฏิวัติ เป็นต้น

กรณีตามอุทธรณ์ การที่นายเอกจำเลยยื่นคำร้องโต้แย้งต่อศาลแขวงฯ ว่า ข้อกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ของนายกรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา ๙ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ย่อมขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๔ ที่ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ...” ทั้งยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ จึงขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยนั้น กรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ข้อกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ของนายกรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา ๙ และมาตรา ๑๑ ของ

พระราชกำหนดฯ ดังกล่าวนั้น เป็นเพียงกฎหรือคำสั่งที่ฝ่ายบริหารได้ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมายแม่บท คือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ไม่ใช่กฎหมายที่ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง และ ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

และเมื่อข้อกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ของนายกรัฐมนตรีที่นายเอกจำเลยยื่นคำร้องโต้แย้งนั้นมิใช่ บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง นายเอกจึงไม่อาจ โต้แย้งเพื่อให้ศาลแขวงฯ ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ศาลแขวงฯ มีอำนาจวินิจฉัยได้เองและไม่ต้องรอการ พิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแต่อย่างใด ดังนั้น การที่ศาลแขวงฯ เห็นว่าจากพยานหลักฐานเห็นได้ชัดแจ้งว่านาย เอกได้ร่วมชุมนุมโดยปราศจากความสงบและได้นำอาวุธสงครามเข้าไปในที่ชุมนุมด้วย ทั้งนายเอกก็ให้การรับ สารภาพตามฟ้อง จึงเห็นว่าคำร้องฯ ไม่เป็นสาระในคดีที่จะรับไว้พิจารณา จึงไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และ ได้พิพากษาลงโทษนายเอกจำเลยตามฟ้องนั้น ย่อมถือว่า การกระทำของศาลแขวงฯ ดังกล่าว เป็นนการกระทำที่ ชอบด้วยกฎหมายและตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐

สรุป การที่ศาลแขวงฯ ไม่รับคำร้องโต้แย้งของนายเอกไว้พิจารณา และไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญนั้น ชอบด้วยกฎหมายและตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐

ข้อ ๒ นายทองประสงค์ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเนื่องจากเห็นว่ามาตรา ๑๒ (๓) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ (มาตรา ๑๒ บุคคลผู้มีความประพฤติดีต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพ.. (๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันจนถึงวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน) ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ และขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป ดังนี้ให้ท่านวินิจฉัยว่า

- (ก) ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจที่จะรับคำร้องไว้พิจารณาหรือไม่ เพราะเหตุใด
- (ข) มาตรา๑๒ (๓) พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฯ ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ในกรณีใดหรือไม่ เพราะเหตุใด
- (ค) ผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องดำเนินการส่งเรื่องกรณีนี้ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด ให้ยกหลักกฎหมายประกอบเหตุผลในคำตอบโดยชัดแจ้ง

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

มาตรา ๔ “มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

มาตรา ๒๗ “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือ ผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

มาตรา ๒๓๑ “ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๓๐ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า...”

มาตรา ๒๕๒ “**มาตรา ๒๕๒** สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

...

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามแนวทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย”

วินิจฉัย

กรณีตามอุทธรณ์ แยกวินิจฉัยได้ดังนี้

(ก) การที่นายทองประสงค์ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเนื่องจากเห็นว่ามาตรา ๑๒ (๓) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ที่ว่า “บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพ... (๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันจนถึงวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน” ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ และขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยต่อนั้นเป็นกรณีที่นายทองประสงค์ได้ยื่น

คำร้องว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (มาตรา ๑๒ (๓) พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และเมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นด้วยตามคำร้องเรียนของ นายทองประสงค์ ผู้ตรวจการแผ่นดินย่อมมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๓๑ (๑) ที่จะรับคำร้อง ของนายทองประสงค์ไว้พิจารณาได้

- (ข) ตามมาตรา ๑๒ (๓) พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ที่บัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติ ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพฯ นั้น เป็นบทบัญญัติที่ใช้เฉพาะสำหรับบุคคลที่มีสิทธิ เลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพฯ เท่านั้น มิได้ใช้กับบุคคลทั่วไป อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติ ของกฎหมายท้องถิ่นที่ได้บัญญัติสอดคล้องกับมาตรา ๒๕๒ แห่งรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนั้น จึง ไม่ถือว่าบทบัญญัติตามมาตรา ๑๒ (๓) ดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ แต่อย่างใด
- (ค) เมื่อบทบัญญัติตามมาตรา ๑๒ (๓) พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฯ ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ แห่งรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่ส่งเรื่อง ดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยต่อไป เพราะกรณีนี้ไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๑ (๑)

สรุป (ก) ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจรับคำร้องของนายทองประสงค์ไว้พิจารณา

(ข) มาตรา ๑๒ (๓) พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฯ ไม่ขัดหรือแย้งต่อ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐

(ค) ผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่ส่งเรื่องกรณีนี้ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยต่อไป

ข้อ ๓ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลฯ ได้มีคำสั่งแจ้งแก่นายเอกตามที่ได้อุทธรณ์ว่า “การ ที่สำนักงาน ป.ป.ช. มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลบัญชีทรัพย์สินของนายโทผู้ว่าการไฟฟ้าฯ ให้นายเอกทราบและเพื่อจะ นำไปเป็นหลักฐานเอาผิดเนื่องจากจรรยาผิดปกตินั้นชอบด้วยกฎหมายแล้ว เพราะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและไม่มี กฎหมายกำหนดให้ต้องเปิดเผยแก่สาธารณชน หากไม่เห็นด้วยกับคำสั่งฯ สามารถใช้สิทธิต่อศาลปกครองต่อไปได้” ดังนี้ ให้น่าวินิจฉัยว่าการกระทำของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ได้ละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของนายเอกตามที่ รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ในกรณีใดหรือไม่ เพราะเหตุใด และหากนายเอกจะยื่น คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณี นี้ตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ...” ท่านจะแนะนำนายเอกในกรณีนี้อย่างไร เพราะเหตุใด ให้ออกหลักกฎหมาย ประกอบเหตุผลในการตอบโดยชัดเจน

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้ สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงาน ของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๑๓ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่น คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธี พิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

วินิจฉัย

กรณีอุทธรณ์ การที่นายโทผู้ว่าการไฟฟ้าฯ ได้ยื่นข้อมูลบัญชีทรัพย์สินฯ ต่อ ป.ป.ช. นั้น ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องเปิดเผยแก่สาธารณะแต่อย่างใด และการที่นายเอกได้ขอข้อมูลบัญชีทรัพย์สินฯ ของนายโทที่ได้ยื่นต่อ ป.ป.ช. นั้นก็เพื่อรวบรวมและนำไปเป็นหลักฐานเอาผิดนายโทในทางคดีเท่านั้น นายเอกจึงไม่อาจเข้าถึงข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่นได้ เพราะการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวในกรณีนี้ ถือเป็นกรรณการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลอื่นโดยไม่มีเหตุอันควร ดังนั้น การที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลฯ ได้มีคำสั่งแจ้งแก่นายเอกตามที่ได้อุทธรณ์ว่า การที่สำนักงาน ป.ป.ช. มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลบัญชีทรัพย์สินฯ ของนายโทนั้น จึงไม่ได้เป็นการละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของนายเอกตามที่รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้การคุ้มครองไว้แต่อย่างใด (ตามมาตรา ๔, ๒๕ และ ๔๑) นายเอกจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยกรณีนี้ไม่ได้ เพราะไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๑๓ แห่งรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐

สรุป ข้าพเจ้าจะแนะนำแก่นายเอกว่า นายเอกจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ไม่ได้

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๐ ปีการศึกษา ๒๕๖๐

พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องบริษัทมีลาภ จำกัด และนายชมผู้จัดการบริษัทมีลาภ จำกัด ต่อศาลชั้นต้น กล่าวหาว่า บริษัทมีลาภจำกัด จัดสร้างพระเครื่อง แล้วโฆษณาประชาสัมพันธ์เกินความจริง โดยนายชมทราบแผนการประชาสัมพันธ์ที่เกินความจริงดังกล่าวดีแต่ไม่ห้ามจนเป็นเหตุให้เกิดการทำความผิด ทั้งยังช่วยประชาสัมพันธ์ด้วย ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๒๒(๑), ๕๙ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑, ๓๔๓, ๘๓, ๙๑ จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น นายชมยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๕๙ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำ ความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่ง รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและ ละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ สำหรับความผิดนั้นๆด้วย” เป็นการสันนิษฐานความผิดโดยอาศัยสถานะของบุคคล ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ที่ว่าในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยไม่ได้ กระทำความผิด ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ส่งเรื่องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย วันเดียวกันนายชม ยังไปยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญมีสาระสำคัญว่าการที่พนักงานสอบสวนไม่ดำเนินคดีแก่นายเดช พนักงานของบริษัทมีลาก จำกัด ผู้วางแผนการโฆษณาประชาสัมพันธ์พระเครื่องเกินความจริง โดยกั้นนายเดชไว้ เป็นพยาน เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อนายชม ขอให้วินิจฉัยว่า การสอบสวนของพนักงานสอบสวนใน คดีนี้ขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗

ให้วินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยคำร้องของนายชมทั้งสองฉบับอย่างไร

ธงคำตอบ

คำร้องของนายชมที่ยื่นต่อศาลชั้นต้นและศาลชั้นต้นส่งไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เป็นกรณีคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและไม่ปรากฏว่าศาลรัฐธรรมนูญเคยมี คำวินิจฉัยเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องรับคำร้องของนายชมไว้พิจารณา ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๕๙ เป็นกฎหมายที่ถือเอาการกระทำของผู้ที่มี หน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งก่อให้เกิดการกระทำความผิดของนิติบุคคลว่าต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำของ ตนเองจึงมีใช้บทสันนิษฐานความผิดของกรรมการ ผู้จัดการ ฯลฯ ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลซึ่งเป็น ผู้กระทำความผิดไว้ก่อนตั้งแต่เริ่มคดี โจทก์ยังคงมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของบุคคล ดังกล่าวก่อนว่าเป็นผู้สั่งการ หรือไม่สั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ ซึ่ง สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผลแห่งการกระทำของตน ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๕๙ ไม่ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง (เทียบคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๕๖)

ผู้ที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ จะต้องเป็นบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิและ เสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองด้วย กรณีตามคำร้องของนายชม นายชมต้องการให้พนักงานสอบสวน ปฏิบัติต่อตนเหมือนดังที่ปฏิบัติต่อนายเดชตามหลักความเสมอภาค แต่นายชมจะอ้างเช่นนั้นได้ต่อนายชมมี สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายและไม่ได้รับสิทธินั้น การที่นายชมสมควรถูกดำเนินคดีหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับ พยานหลักฐานเป็นสำคัญ นายชมจะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่มีผลให้นายชมไม่ต้องถูกดำเนินคดีโดยยก

ข้ออ้างเพียงว่าไม่มีการดำเนินคดีกับผู้อื่นนั้นไม่ได้ คำร้องของนายชมไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๑๓ ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องสั่งไม่รับคำร้องของนายชมไว้พิจารณาวินิจฉัย (เทียบคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๐)

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามใหญ่) พ.ศ. ๒๕๖๐

ก่อนสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร นายเด่นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชัรบถยนต์ชนกับรถยนต์ของนายชิน กรรมการการเลือกตั้ง ได้รับบาดเจ็บสาหัสทั้งคู่ เจ้าพนักงานตำรวจตรวจพบเมทแอมเฟตามีนในรถยนต์ของนายเด่น ๒๐,๐๐๐ เม็ด ต่อมาพนักงานอัยการฟ้องนายเด่นกับนายชินข้อหากระทำความผิดโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสกับฟ้องนายเด่นข้อหาเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวนายเด่นและให้ชั่งระหว่างพิจารณา ขณะเดียวกันนายเด่นฟ้องนายชินเป็นคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายโดยกล่าวหาว่าชัรบถยนต์โดยประมาททำให้ตนได้รับความเสียหาย ระหว่างการพิจารณาคดีมีพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎร และมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างซึ่งเสียชีวิต ประธานสภาผู้แทนราษฎรร้องขอให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาปล่อยนายเด่น ศาลมีคำสั่งให้ปล่อยนายเด่นโดยให้ทำสัญญาประกันตีราคาประกันห้าล้านบาทและให้วางหลักประกัน พร้อมกำหนดเงื่อนไขห้ามเดินทางออกนอกประเทศ นายเด่นโต้แย้งคัดค้านว่า ตนได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญที่จะไม่ถูกคุมขังในระหว่างสมัยประชุม ศาลต้องปล่อยทันที โดยจะสั่งให้มีประกันและกำหนดเงื่อนไขใดๆ ไม่ได้ ทั้งการที่ศาลตีราคาหลักประกันห้าล้านบาทเป็นการเรียกประกันจนเกินควร และการสั่งห้ามออกนอกประเทศเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๙ ขอให้ศาลส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าคำสั่งศาลขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ส่วนในคดีแพ่งนายเด่นอ้างนายชินเป็นพยานฝ่ายตนเองและขอต่อศาลให้ออกหมายเรียกนายชินมาศาล ศาลออกหมายเรียกตามคำขอ นายชินโต้แย้งว่า ศาลออกหมายเรียกตนไม่ได้เพราะอยู่ในระหว่างที่มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง เพราะการไปเป็นพยาน จะเป็นการขัดขวางต่อการปฏิบัติหน้าที่จัดให้มีการเลือกตั้ง

ให้วินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งของนายเด่นกับนายชินฟังขึ้นหรือไม่ และศาลต้องส่งข้อโต้แย้งของนายเด่นไปศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยหรือไม่

ธงคำตอบ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร...ไปทำการสอบสวนในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา... และวรรคสามบัญญัติว่า ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร...ถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณีต้องสั่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอโดยศาลจะสั่งให้มีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ นายเด่นถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาก่อนสมัยประชุม ต่อมาในสมัยประชุม ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ร้องขอให้ปล่อย เมื่อศาลสั่งให้ปล่อยนายเด่น ศาลจึงมีอำนาจสั่งให้ทำสัญญาประกันและมีหลักประกันได้ตามบทบัญญัติข้างต้น ข้อโต้แย้งของนายเด่นข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

ส่วนคำขอของนายเด่นที่ขอให้ศาลส่งคำโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ บัญญัติว่า ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้นให้ศาลส่งความเห็นเช่นว่านั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย... กรณีนี้ไม่ใช่เป็นการโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะนำมาใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่เป็นการโต้แย้งว่าการที่ศาลตีราคาประกันสูงเกินควรและกำหนดเงื่อนไขห้ามออกนอกประเทศเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และ มาตรา ๒๙ จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่ศาลจะต้องส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามมาตรา ๒๑๒ ศาลจึงไม่ต้องส่งข้อโต้แย้งของนายเด่นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

สำหรับข้อโต้แย้งของนายชื่นนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร... มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับ คမ်းขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปสอบสวน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง... ตามบทบัญญัติดังกล่าวกรรมการการเลือกตั้งจะได้รับความคุ้มครองในอันที่จะไม่ถูกหมายเรียกไปทำการสอบสวนเท่านั้น กรณีตามปัญหาเป็นเรื่องที่ศาลหมายเรียกนายชื่นให้มาศาลเพื่อเป็นพยานจึงไม่ต้องห้ามตามบทบัญญัติดังกล่าว ศาลจึงมีอำนาจหมายเรียกนายชื่นมาเป็นพยานได้ ข้อโต้แย้งของนายชื่นฟังไม่ขึ้น

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามเล็ก) พ.ศ. ๒๕๖๑

พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนายไก่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับนายกึ่งต่อศาลชั้นต้นกล่าวหาว่าร่วมกันฉ้อโกงประชาชนโดยร่วมกันหลอกลวงนายกบสมาชิกวุฒิสภาและประชาชน ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อนายกบและประชาชนและร่วมกันปลอมเอกสารราชการ ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑, ๓๔๓, ๒๖๔, ๒๖๕, ๘๓, ๙๑ ต่อมาในระหว่างสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรซึ่งกำหนดนัดประชุมทุกวันพุธและวันพฤหัสบดีของสัปดาห์ ศาลชั้นต้นได้นัดสืบพยานคดีนี้ในวันจันทร์และวันอังคาร นายไก่อได้ยื่นคำร้องโต้แย้งว่า ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาผู้แทนราษฎรก่อน ซึ่งคดีนี้ยังมิได้รับอนุญาตแต่ประการใด ส่วนนายกึ่งไปยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่ร้อยตำรวจเอกดำเนินพนักงานสอบสวนขอฝากขังนายกึ่งในคดีนี้เป็นเวลารวมกันสี่สิบแปดวันนับแต่วันจับกุม แม้จะอยู่ในระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ แต่ก็เป็นการควบคุมไว้เกินกว่าที่จำเป็น เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และ มาตรา ๒๙ นอกจากนี้นายไก่อยังได้ไปยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า นายไก่อได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่านายกบมีพฤติการณ์ทุจริตต่อหน้าที่ แต่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการล่าช้า ทำให้พยานเอกสารต่างๆ อาจถูกทำลายและไม่แจ้งผลสืบหน้าใดๆ แก่นายไก่อ ขอให้วินิจฉัยว่าการกระทำของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕, ๒๗, ๔๑

ให้วินิจฉัยว่า

- (ก) ข้อโต้แย้งของนายไก่อที่ว่า ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมมิได้ฟังขึ้นหรือไม่
- (ข) ผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องส่งคำร้องของนายไก่ออย่างไร
- (ค) คำร้องของนายไก่อต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๑๓ หรือไม่

ธงคำตอบ

(ก) ข้อโต้แย้งของนายไก่อที่ว่า ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมมิได้นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกสภาผู้นั้นจะมาประชุมสภา

บทบัญญัติดังกล่าวมีผลว่า ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ว่าจะเป็นการฟ้องตั้งแต่ก่อนเปิดสมัยประชุมรัฐสภาหรือเพิ่งฟ้องในระหว่างประชุมรัฐสภา ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ เพียงแต่การพิจารณาคดีจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ผู้นั้นจะไปประชุมสภา ดังนั้น ศาลชั้นต้นจึงสามารถสืบพยานอันเป็นการพิจารณาคดีในวันจันทร์และวันอังคารซึ่งไม่ตรงกับวันที่มีการประชุมสภาได้ ข้อโต้แย้งของนายไก่อฟังไม่ขึ้น

(ข) ส่วนคำร้องของนายไก่อที่ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๑ บัญญัติว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม มาตรา ๒๓๐ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญและให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า...

การที่นายไก่อโต้แย้งว่า ร้อยตำรวจเอกดำพนักงานสอบสวนขอฝากขังนายไก่อเป็นเวลารวมกันสี่สิบแปดวัน นับแต่วันจับกุม แม้จะอยู่ในระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ แต่ก็เป็น การควบคุมไว้เกินกว่าที่จำเป็น เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๙ นั้น กรณีจึงไม่ใช่เป็นการ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงไม่ต้องส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๐๒/๒๕๔๒)

(ค) ผู้ที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ จะต้องแสดงให้เห็นว่าสิทธิหรือเสรีภาพที่ รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ถูกละเมิดอย่างไร กรณีตามคำร้องของนายไก่อไม่ปรากฏว่ามีการกระทำใดที่เป็น การละเมิด ต่อสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของนายไก่อ เพราะความล่าช้าในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และการไม่ได้แจ้งผลความคืบหน้าให้นายไก่อทราบ มิใช่การกระทำอันเป็นการละเมิด สิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของนายไก่อ คำร้องของนายไก่อไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๑๓ (เทียบ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๙/๒๕๖๐)

บทที่ ๓

คดีที่เกี่ยวข้องกับพระราชกำหนด

๑. ประเภทของพระราชกำหนด

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้”

มาตรา ๑๗๔ “ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้”

พระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงมี ๒ ประเภท ได้แก่

๑) **พระราชกำหนดทั่วไป** เป็นพระราชกำหนดที่ตราขึ้นโดยมีเงื่อนไข ๒ ประการ

(๑) เป็นการตราเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง

(๒) เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง

๒) **พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรและเงินตรา** เป็นพระราชกำหนดที่ตราขึ้นโดยมีเงื่อนไข ๒ ประการ ตามมาตรา ๑๗๔ วรรคหนึ่ง ได้แก่

(๑) มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยรีบด่วนและเป็นการลับ

(๒) เป็นการตราเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน

๒. ขั้นตอนการตราพระราชกำหนด

ในกรณีที่ฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีเห็นว่า มีความจำเป็นต้องรีบออกกฎหมายในเรื่องใดและเป็นไปตามเงื่อนไขข้างต้น คณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่ออกพระราชกำหนดในเรื่องนั้นมาใช้บังคับได้ทันที โดยการนำพระราชกำหนดขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา พระราชกำหนดนั้นจะมีผลใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ตอนท้าย

๓. การตรวจสอบการตราพระราชกำหนด

ก. การตรวจสอบโดยรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๔ วรรคสอง

มาตรา ๑๗๒ วรรคสาม บัญญัติว่า “ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ

พระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติหรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ แต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบต่อกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น”

มาตรา ๑๗๔ วรรคสอง บัญญัติว่า ให้นำความในมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก และวรรคเจ็ด มาใช้บังคับแก่พระราชกำหนดที่ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง (พระราชกำหนดที่เกี่ยวข้องด้วยภาษีอากรและเงินตรา) โดยอนุโลม แต่ถ้าเป็นการตรึ้นในระหว่างสมัยประชุม จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บทบัญญัติมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๔ วรรคสอง มีผลให้คณะรัฐมนตรีต้องเสนอพระราชกำหนดต่อรัฐสภาภายในกำหนดเวลาดังนี้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการตกไปของพระราชกำหนด

๑) การใดที่กระทำไปในระหว่างที่พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับ ต้องถือว่ามิผลสมบูรณ์ตามกฎหมายตามความในมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม ตอนท้าย ที่ว่า “... ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น ”

๒) หากพระราชกำหนดนั้น มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดและพระราชกำหนดนั้นต้องตกไป ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมิผล ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสี่ และการอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดนายรัฐมนตรีต้องนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติจะมีผลตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหก

ตัวอย่างกรณีรัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนด ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม ตอนท้าย

เช่น คณะรัฐมนตรีตราพระราชกำหนดเก็บภาษีมรดกประกาศราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ มีสาระสำคัญว่า ผู้ที่ได้รับมรดกต้องเสียภาษีมรดกร้อยละ ๐.๑ ของมูลค่ามรดกที่ได้รับ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับมรดก ในวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๒ นางสาวฟ้าและนายดำต่างได้รับมรดกจากบิดาที่เสียชีวิตเป็นที่ดินคนละ ๑ แปลง ราคาแปลงละ ๑ ล้านบาท วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ นางสาวฟ้าทราบว่ามีกฎหมายใหม่ออกมาเก็บภาษีมรดก จึงรีบนำเงินจำนวน ๑ แสนบาท ไปจ่ายภาษีให้รัฐ ส่วนนายดำรู้สึกเสียดายเงิน จึงตั้งใจว่าจะไปจ่ายภาษีในวันครบกำหนด ต่อมาวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ ปรากฏว่าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าว คณะรัฐมนตรีนำลงประกาศราชกิจจานุเบกษาวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๒

ดังนั้น เงินภาษีมรดกที่นางสาวฟ้าจ่ายไปเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ นางสาวฟ้าเรียกคืนไม่ได้ เพราะการที่สภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดเก็บภาษีมรดก แม้มีผลให้พระราชกำหนดเก็บภาษีมรดกนั้นเป็นอันตกไปนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาคือวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๔๘ แต่ไม่กระทบการที่ได้เป็นไปในระหว่างใช้พระราชกำหนดนั้นคือในช่วงระหว่างวันที่ ๑ มิถุนายน ๑๕๔๘ จนถึงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๘ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม ตอนท้าย รัฐจึงมีสิทธิโดยชอบในเงินภาษีมรดกที่นางสาวฟ้าจ่ายให้รัฐ ส่วน

นายดำที่ยังไม่จ่ายเงินภาษี เมื่อพระราชกำหนดเก็บภาษีมรดกเป็นอันตกไปแล้ว ไม่มีกฎหมายใดมาบังคับนายดำให้ต้องจ่ายภาษีมรดก รัฐจะเรียกให้นายดำจ่ายภาษีมรดกไม่ได้

ตัวอย่างกรณีที่เกิดขึ้นจริงตามคำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๓๕

ข. การตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ

เนื่องจากการตราพระราชกำหนดเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติในกรณียกเว้นของฝ่ายบริหาร ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดโดยเคร่งครัด จึงต้องมีระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนด ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา ๑๗๓ มีหลักการสำคัญคือให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดนั้นเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่

มาตรา ๑๗๓ " ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาก็ได้อนุมัติพระราชกำหนดใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภานับไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง และให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

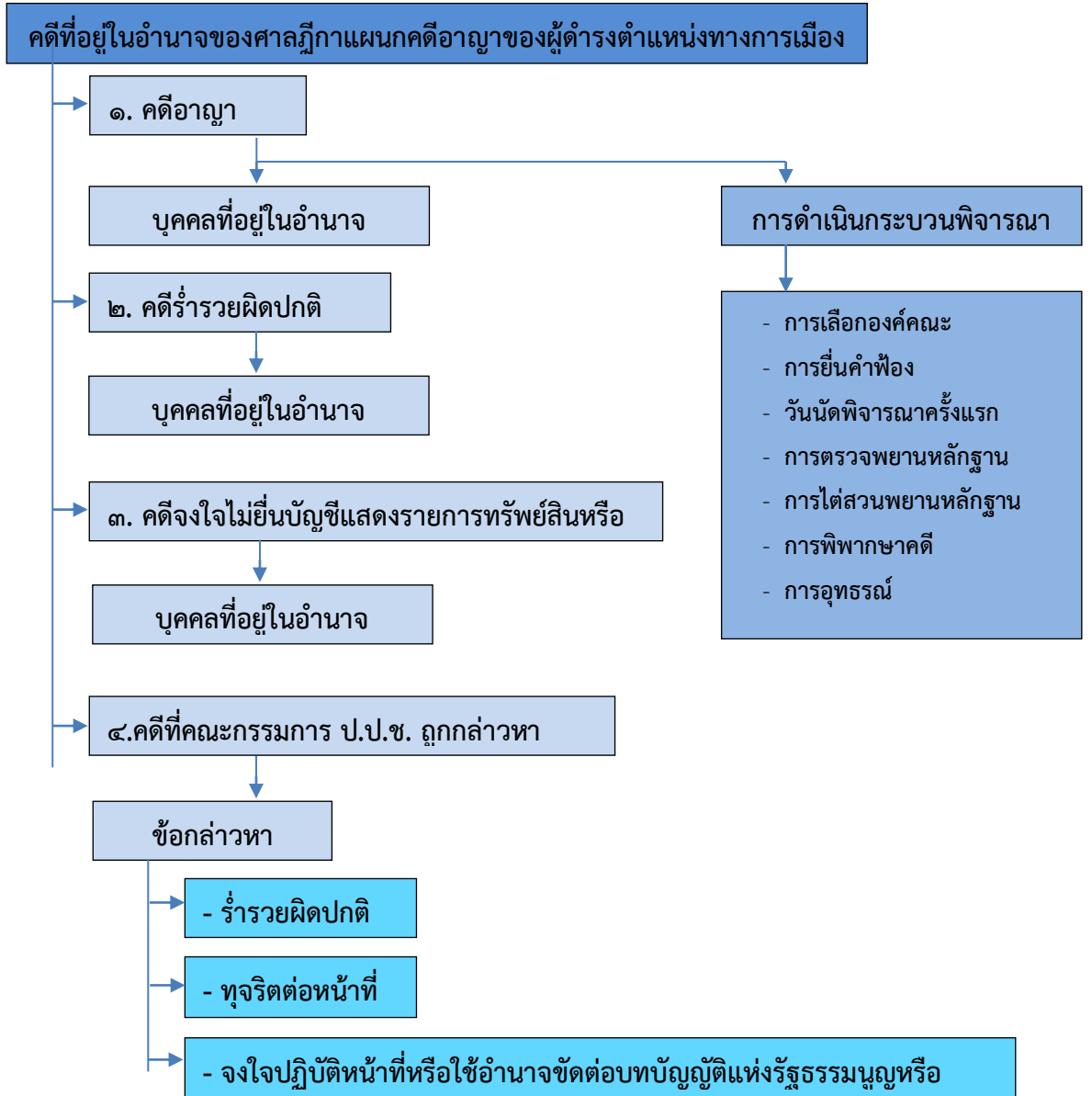
ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่"

บทที่ ๔

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

โครงสร้างบทที่ ๔

การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

- **การตรวจสอบทางการเมือง**
 - กระทำ ธุรกรรม การ ถอดถอน ญาติที่ไม่ไว้ใจ
- **การตรวจสอบทางอาญา**
 - ระบบศาลปกติ vs ระบบศาลพิเศษ
- **การตรวจสอบทรัพย์สิน**
 - การยื่นบัญชีทรัพย์สิน
 - คดีร่ำรวยผิดปกติ

ลักษณะพิเศษของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ

- เป็นแผนกคดีในศาลฎีกาที่ตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ
- องค์คณะพิพากษาเป็นองค์คณะใหญ่
- ผู้เสียหายฟ้องคดีเองไม่ได้
- วิธีพิจารณาคดีใช้ระบบไต่สวน
- องค์คณะต้องมีคำวินิจฉัยส่วนตน
- การอุทธรณ์ทำได้ยาก

ความแตกต่างระหว่างระบบกล่าวหาที่ระบบไต่สวน	
ระบบกล่าวหา	ระบบไต่สวน
๑. ศาลต้องเป็นกลาง คู่ความมีหน้าที่เสนอความจริงต่อศาล	ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริงมากกว่าระบบกล่าวหา
๒. เครื่องครัดกับกฎหมายวิธีพิจารณาความ และการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน	เน้นการค้นหาความจริงเป็นสำคัญ
๓. มีข้อสงสัยต้องยกประโยชน์ให้แก่จำเลย	หลักยกประโยชน์ฯ ไม่นำมาใช้เว้นแต่พยายามทุกทางแล้ว ยังคงมีข้อสงสัยอยู่
๔. รับฟังแต่พยานหลักฐานที่เสนอต่อหน้าศาล	พยานหลักฐานที่ไม่ได้เสนอต่อหน้าศาลก็รับฟังได้
๕. ทนายความมีบทบาทมากกว่าระบบไต่สวน	ทนายความมีบทบาทน้อยกว่าระบบกล่าวหา

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐

๑. คดีอาญา
๒. คดีร่ำรวยผิดปกติ
๓. คดีจิตใจไม่ยั้งบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน หรือหนี้สิน หรือยื่นเท็จ
๔. คดีคณะกรรมการป.ป.ช. กระทำความผิดเสียเอง

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ และร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐(๑) ถึง (๔)

๑. คดีอาญา
ประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจ

- ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ (๑) และร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐(๑) : ทุจริตต่อหน้าที่
- ตามร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ :
 - (๑) ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่
 - (๒) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
 - (๓) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม
 - (๔) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
 - (๕) ประพฤติมิชอบ

(๑) ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่

คำว่า ทุจริตต่อหน้าที่ หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น (ร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ)

- เช่น ความผิดตาม ป.อาญา ม.๑๔๗ ถึง ๑๕๖ อันเป็นการกระทำความผิดทุจริตหาผลประโยชน์ตามม.๑ (๑) แห่ง ป.อาญา รวม ๑๑ ฐานความผิด และความผิดตามม.๑๕๗ ในกรณีปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต

(๒) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เช่น

- ความผิดตาม ป.อาญา ม.๑๕๘ ถึง ๑๖๖ เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ถึงกับต้องทุจริต รวม ๑๓ ฐานความผิด และความผิดตามม.๑๕๗ ในกรณีปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด

(๓) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เช่น

- ความผิดตาม ป.อาญา ม.๒๐๐ ถึง ๒๐๓

(๔) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เช่น

- พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ (ม.๑๓)
 - กฎหมายว่าด้วยการมีผลประโยชน์ทับซ้อน และกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ
 - ความผิดฐานฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ทางราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น หรือความผิดอื่นอันเนื่องมาจากการประพฤติมิชอบ

(๕) ประพฤติมิชอบ

- หมายถึงการกระทำที่ไม่ใช่ทุจริตต่อหน้าที่ แต่เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดโดยอาศัยเหตุที่มีตำแหน่งหน้าที่ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรี ที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับบริการเก็บรักษาหรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

บุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลนี้

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

(๔) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

(๕) ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

(๖) ผู้ให้สินบน

บุคคลตาม (๑) เป็นไปตามร่างพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐(๑) ส่วนบุคคลตาม (๕) และ (๖) เป็นไปตามมาตรา ๑๐ (๓)

ร่าง พ.ร.บ. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ ม.๔ ว.๔

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายความว่า

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รัฐมนตรี
- (๓) ส.ส.
- (๔) สมาชิกวุฒิสภา
- (๕) ข้าราชการการเมืองอื่น นอกจาก (๑) (๒) ตาม ก.ม.ว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง
- (๖) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ตาม ก.ม.ว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา
- (๗) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ไม่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง)

ความหมาย : ข้าราชการการเมืองอื่น ตาม ม.๙ (๑)

๑. ข้าราชการการเมือง ตามพ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ม. ๔(๘)-(๒๐)

๒. ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ตามพ.ร.บ.ระเบียบ ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๔ ม.๙๒(๑)-(๒๔)

ข้าราชการการเมืองตามพ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ.๒๕๓๕ ม.๔ (๘) - (๒๐)

- (๘) ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
- (๙) ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี
- (๑๐) ที่ปรึกษารัฐมนตรีและรัฐมนตรีสำนักนายกฯ
- (๑๑) เลขานุการนายกรัฐมนตรี
- (๑๒) รองเลขานุการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
- (๑๓) โฆษกประจำสำนักนายกฯ
- (๑๔) รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๕) เลขานุการรมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๖) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- (๑๗) เลขานุการรัฐมนตรีกระทรวง
- (๑๘) ผ.ช.เลขานุการรัฐมนตรีกระทรวง
- (๑๙) เลขานุการรัฐมนตรีทบวง
- (๒๐) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีทบวง

ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ตามพ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๔ ม.๙๒ (๑) - (๒๔)

- (๑) ที่ปรึกษาประธานรัฐสภา
- (๒) ที่ปรึกษารองประธานรัฐสภา
- (๓) ที่ปรึกษาประธานสภาผู้แทนฯ
- (๔) ที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา
- (๕) ที่ปรึกษารองประธานสภาผู้แทนฯ
- (๖) ที่ปรึกษารองประธานวุฒิสภา
- (๗) ที่ปรึกษาผู้นำฝ่ายค้านฯ
- (๘) โฆษกประธานสภาผู้แทนฯ
- (๙) โฆษกประธานวุฒิสภา

- (๑๐) โฆษกผู้นำฝ่ายค้านฯ
- (๑๑) เลขานุการประธานรัฐสภา
- (๑๒) เลขานุการรองประธานรัฐสภา
- (๑๓) เลขานุการประธานสภาผู้แทนฯ
- (๑๔) เลขานุการประธานวุฒิสภา
- (๑๕) เลขานุการรองประธานสภาผู้แทนฯ
- (๑๖) เลขานุการรองประธานวุฒิสภา
- (๑๗) เลขานุการผู้นำฝ่ายค้าน
- (๑๘) ผู้ช่วยเลขานุการประธานรัฐสภา
- (๑๙) ผู้ช่วยเลขานุการรองปธ.รัฐสภา
- (๒๐) ผู้ช่วยเลขานุการประธานสภาผู้แทนฯ
- (๒๑) ผู้ช่วยเลขานุการ ปธ.วุฒิสภา
- (๒๒) ผู้ช่วยเลขานุการรองปธ.สภาผู้แทนฯ
- (๒๓) ผู้ช่วยเลขานุการ รองปธ.วุฒิสภา
- (๒๔) ผู้ช่วยเลขานุการผู้นำฝ่ายค้าน

คำวินิจฉัยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ที่ อม.๔/๒๕๕๖

เลขานุการรองประธานวุฒิสภาเป็นข้าราชการการเมืองและเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามพ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๔ ม.๙๒(๑๖) ประกอบ พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ ม.๔ ว.๑ และว.๒ (๖) มีหน้าที่ยื่นบัญชีตามม.๓๒ และ ม.๓๓

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๕๐/๒๕๕๗

ที่ปรึกษาประธานวุฒิสภาเป็นบุคคลตามพ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๑๘ ม.๖๑ (๓) (กฎหมายเก่า) เป็นข้าราชการการเมืองอื่น ตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) ม.๒๙๑(๕) มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ

บุคคลที่เคยเป็นปัญหาว่าอยู่ในความหมายของคำว่า ข้าราชการการเมืองอื่น หรือไม่

บุคคลตามพ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๒๘ ม.๕๘ ที่บัญญัติว่า

“ให้ผู้ว่ากทม. รองผู้ว่ากทม. เลขานุการผู้ว่ากทม. ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่ากทม. เลขานุการประธานสภา กทม. เลขานุการรองประธานสภา กทม. ประธานที่ปรึกษาและที่ปรึกษา เป็นข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง”

อม.๓/๒๕๕๓

จำเลยที่ ๑ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๒ ผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน

ข้อกล่าวหา

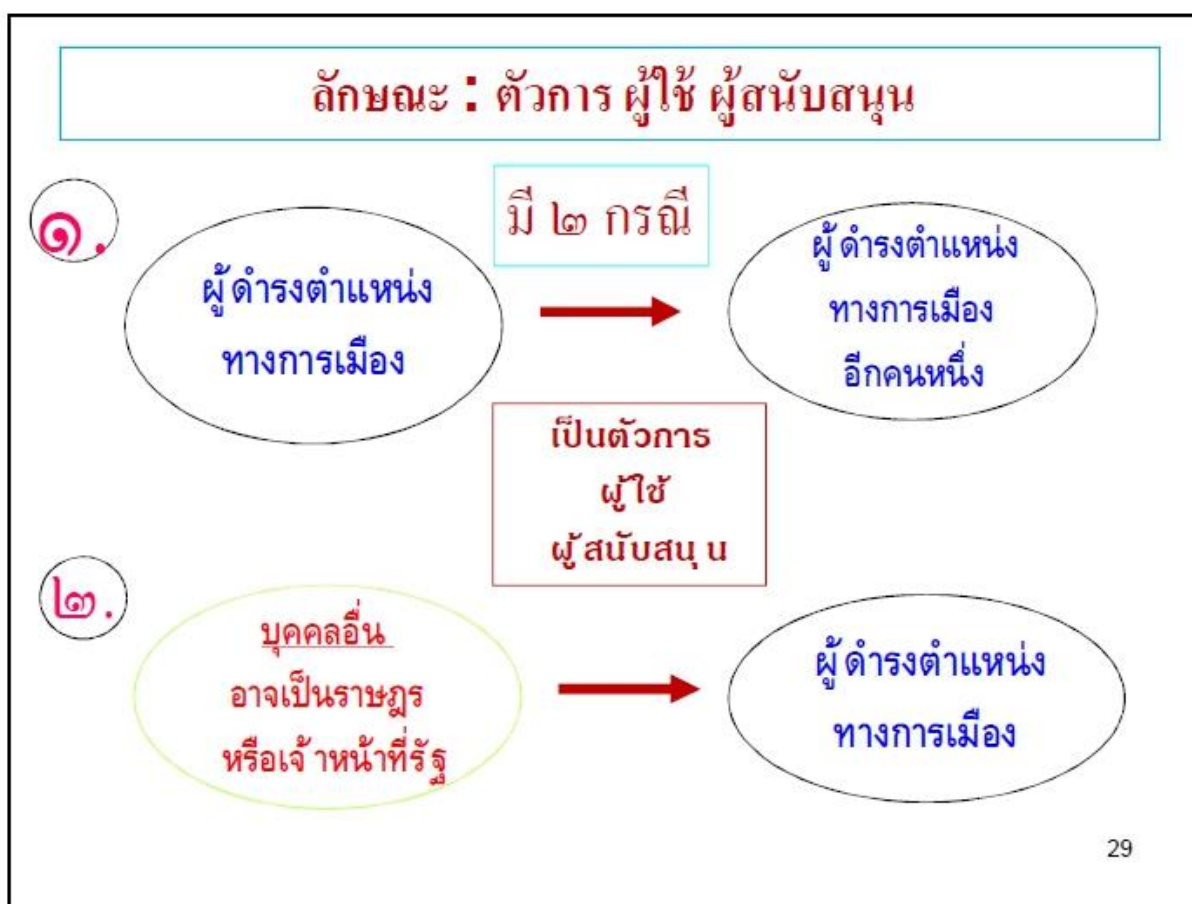
จำเลยทั้งสองปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตในโครงการก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองตันสนไปเชื่อมกับเคหะชุมชนธนบุรี ๑ เป็นเหตุให้กทม.ได้รับความเสียหาย เป็นเงิน ๙๘๕,๖๒๐ บาท เหตุเกิดระหว่าง ๑๓ ก.ค. ๒๕๔๑ ถึง ๓๐ ธ.ค. ๒๕๔๑ ขอให้ลงโทษตาม ป.อาญา ม.๑๕๗

มีประเด็นต้องวินิจฉัยว่า : รองผู้ว่าฯกทม. เป็นข้าราชการการเมืองอื่นตามความหมายของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๕ ว.๑ หรือไม่

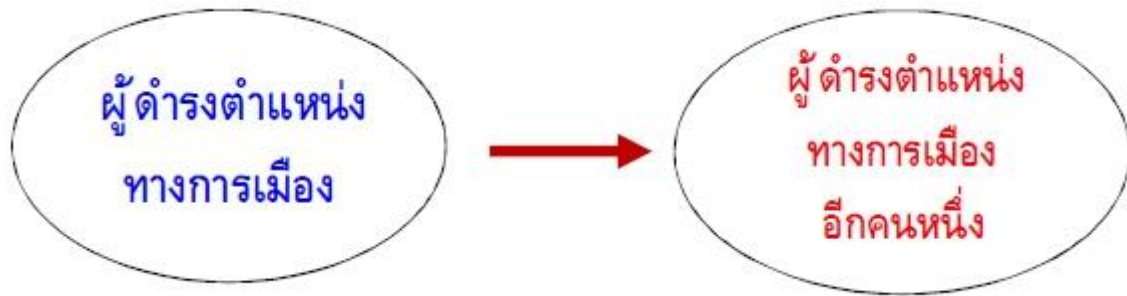
คำวินิจฉัย:

รองผู้ว่าฯกทม.ไม่ใช่บุคคลตามรธน.ฉบับปี ๒๕๕๐ ม.๒๗๕ วรรคหนึ่ง

- ข้าราชการการเมืองอื่น ต้องอยู่ในระดับเดียวกับตำแหน่งตามพ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕
- พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ม.๕๘ ว.๑ เพียงแต่กำหนดสถานะของผู้ดำรงตำแหน่งที่ระบุไว้ ให้แตกต่างจากข้าราชการประจำเท่านั้น
- กรุงเทพมหานครเป็นเพียงราชการส่วนท้องถิ่นเทียบไม่ได้กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นผู้บริหารระดับชาติ

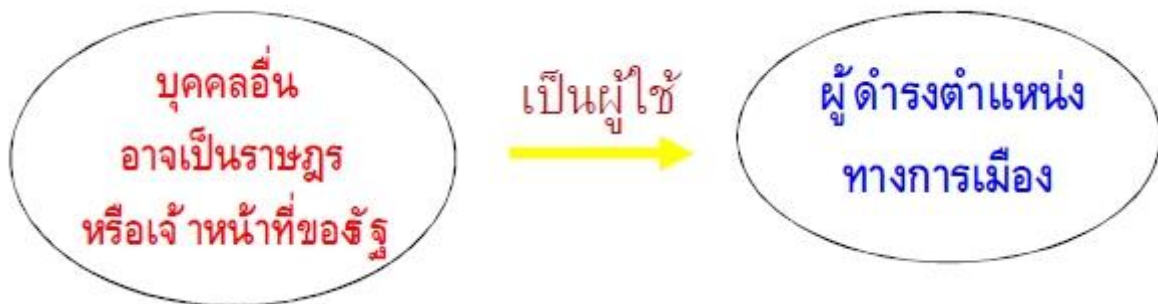
ข้อสังเกต : ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

(๑) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ต้องเป็นการกระทำที่อยู่ในขอบอำนาจหน้าที่ จึงลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งฯ ที่เป็น ตัวการ ใช้ ผู้สนับสนุนการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งฯ คนอื่นได้เพียงในฐานะผู้สนับสนุน

(๒) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ผู้กระทำความผิดต้องมีคุณสมบัติพิเศษคือเป็นเจ้าพนักงาน จึงลงโทษข้าราชการหรือราษฎรที่ร่วมกระทำผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งฯ ได้เพียงในฐานะผู้สนับสนุน

(๓) ปอ.ม.๘๔ ว.๒ ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนตัวการแต่เมื่อข้าราชการหรือราษฎรเป็นตัวการร่วมกับผู้ดำรงตำแหน่งฯ ไม่ได้ ย่อมลงโทษราษฎรที่เป็นผู้ใช้ได้เพียงในฐานะผู้สนับสนุน

(๔) หากไม่มีการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่อยู่ในอำนาจศาลฎีกา แผนกคดีอาญาฯ (อ.ม.๑๔/๒๕๕๒)

อม.๑๔/๕๒

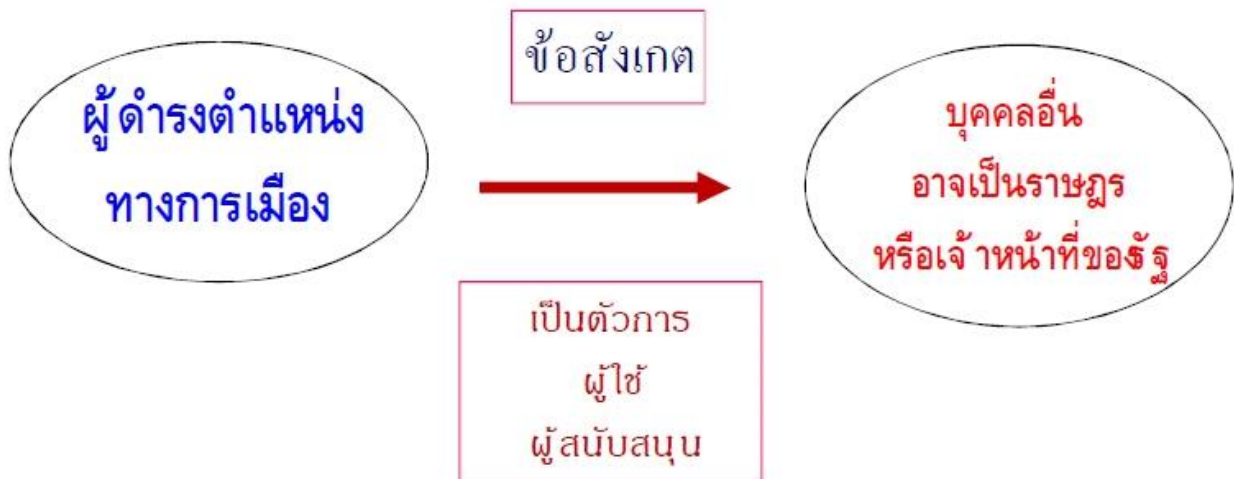
คดีพล.อ.ธรรมรักษ์ฯ

คำฟ้อง : จำเลยที่ ๑ (รวมว.กลาโหม) ร่วมกับจำเลยที่ ๒ (นักเคลื่อนไหวทางการเมือง) ใช้ จ้าง วาน จำเลยที่ ๔ (พนักงานของสำนักงาน กกต.) ให้นำข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองหนึ่งที่ยังไม่ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงในฐานข้อมูลของนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยมิชอบ แล้วจำเลยที่ ๔ ร่วมกับจำเลยที่ ๓ และที่ ๕ กับพวกกระทำการดังกล่าว

คำขอ : ขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การของรัฐฯ พ.ศ.๒๕๐๒ ม.๖ , ๑๑ ป.อาญา ม.๓๓, ๘๓, ๘๔, ๘๖ ฯลฯ

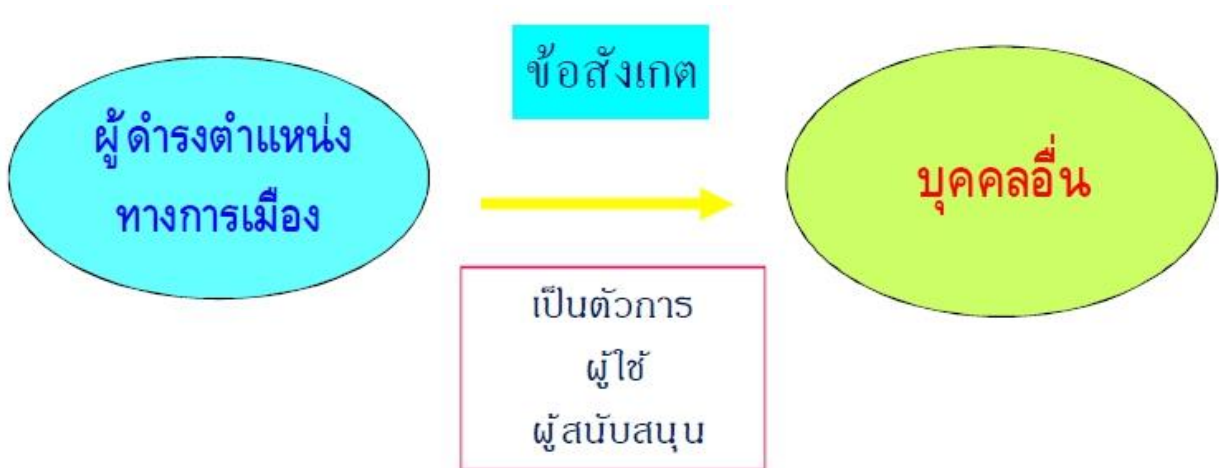
คำวินิจฉัย : ไม่ประทับฟ้อง

- รธน.ปี ๒๕๕๐ ม.๒๗๕ ว.๒ และ พ.ร.ป. วิ.อม.๒๕๔๒ ม.๙ (๒) ต้องเป็นการกระทำในฐานเป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดของนายกรัฐมนตรี้ รัฐมนตรี ส.ส. ส.ว. หรือข้าราชการการเมืองอื่น แต่คดีนี้โจทก์กล่าวหาว่า จำเลยที่ ๔ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่โดยมีจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ร่วมกันใช้ จ้างวาน
- ไม่ปรากฏการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของจำเลยที่ ๑ ในฐานระมว.กลาโหม
- สำนักงานคณะกรรมการ ก.ก.ต. ซึ่งจำเลยที่ ๔ สังกัด ไม่อยู่ในกำกับดูแลของรัฐบาลที่มีจำเลยที่ ๑ เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในฐานะฝ่ายบริหารที่จะกำกับดูแลหรือควบคุมสั่งการใดๆ ได้อีกด้วย
- มูลคดีตามฟ้องจึงไม่อยู่ในความหมายของการกระทำความผิดของตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ในการกระทำความผิดอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลฎีกาฯ ไม่ประทับฟ้อง และให้จำหน่ายคดีจาก สารบบความ

(๕) หากมีการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องกับอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ (อ.ม.๒/๒๕๕๑)

<div data-bbox="263 896 558 996" data-label="Text"> <p>อม.๒/๒๕๕๑</p> </div>	<div data-bbox="654 884 1324 1008" data-label="Text"> <p>นายวัฒนา จำเลย รมช.มหาดไทย + รมต.ประจำสำนักนายกฯ</p> </div>
<div data-bbox="223 1052 702 1545" data-label="Text"> <p>ข้อหาที่ ๑ ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบบังคับซื้อที่ดินที่เป็นที่ได้รับการประกาศเป็นที่ทิ้งขยะสาธารณะจำนวน ๑,๙๐๐ ไร่จากราษฎร</p> </div>	<div data-bbox="726 1052 1396 1422" data-label="Text"> <p>ข้อหาที่ ๒ ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบข่มขืนใจหรือจู่ใจและเป็นผู้ใช้ให้เจ้าพนักงานที่ดินออกโฉนดโดยมิชอบรวม ๕ แปลง</p> </div>
<div data-bbox="311 1556 614 1680" data-label="Text"> <p>คำพิพากษา: ข้อหาที่ ๑ ยกฟ้อง</p> </div>	<div data-bbox="805 1467 1316 1657" data-label="Text"> <p>คำพิพากษา: ข้อหาที่ ๒ ผิด ป.อาญา ม.๑๔๙ จำคุก ๑๕ ปี</p> </div>

(๖) กรณีมีการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นผู้ใช้เข้าไปเกี่ยวข้อง ฟ้องผู้ถูกใช้ที่ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ได้ (อ.ม.๑๑/๒๕๕๓ อ.ม.๑๒/๒๕๕๓ อ.ม.๑๓/๒๕๕๓)

อ.ม.๑๑/๒๕๕๒ คดีของเจ้าหน้าที่ใช้ในคดีคลองด่าน

จ.ล.ที่ ๑ หน.ฝ่ายรังวัด จ.ล.ที่ ๒ หน.งานรังวัด จ.ล.ที่ ๓ ช่างรังวัด จ.ล.ที่ ๔ นักวิชาการที่ดิน จ.ล.ที่ ๕ ปลัดอำเภอ จ.ล.ที่ ๖ กำนัน	ข้อกล่าวหา นายวัฒนาใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบข่มขืนใจหรือจู่ใจและเป็นผู้ใช้จำเลยทั้งหมดกับพวก ซึ่งเป็นผู้ทำให้ร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของตนโดยมิชอบฯ
---	--

คำพิพากษายกฟ้อง คดีขาดอายุความ

40

อ.ม.๑๒/๒๕๕๒

คดีของเจ้าหน้าที่ในคดีคลองด่าน

จำเลยเป็นเจ้าพนักงาน
ที่ดิน อนุมัติลงนามออก
โฉนดที่ดิน ๓ แปลง ทั้งที่
รู้ว่าที่ดินบางส่วนเป็น
ที่ดินไม่อาจออกโฉนดที่ดิน
ให้ได้ อันเป็นการแสวง
ประโยชน์ที่มีควรได้ให้แก่
นายวัฒนากับพวก

ข้อกล่าวหา

นายวัฒนาใช้อำนาจในตำแหน่งโดย
มิชอบข่มขืนใจหรือจู่ใจและเป็นผู้ใช้
จำเลยกับพวก ซึ่งเป็นผู้ถูกใช้ให้
ร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ
หน้าที่ในส่วนของตนโดยมิชอบฯ

คำพิพากษายกฟ้อง คดีขาดอายุความ

41

อ.ม.๑๓/๒๕๕๒

คดีของเจ้าหน้าที่ในคดีคลองด่าน

วันกระทำ
ความผิด
๓๐ ธ.ค. ๓๖

วันฟ้อง
๒๕ ธ.ค. ๕๑

วันเข้ามอบตัว
๑๖ ก.พ. ๕๒

ป.อาญา ม.๑๕๗
อายุความ ๑๕ปี

ครบกำหนด
อายุความ
๓๐ ธ.ค. ๕๑

ป.อาญา ม.๕๕ :
ฟ้อง + ได้ตัวมาศาล
ภายในกำหนด
อายุความ

43

ฎ.๑๓๕๙/๒๕๕๘

คำพิพากษา : การดำเนินคดีตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ ม.๖๖ ว.๑ มีเจตนารมณ์ในการดำเนินเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติ มิชอบให้เป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดให้คณะกรรมการป.ป.ช.ทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริง ให้อัยการสูงสุดฟ้องคดี พิจารณาคดีใช้ระบบไต่สวน ฉะนั้น ความหมายของคำว่า ข้าราชการการเมืองอื่น ตาม ม.๖๖ ต้องอยู่ในระดับเดียวกับตำแหน่งทางการเมืองที่กล่าวไว้โดยเฉพาะไม่ใช่ข้าราชการทั่วไป ทั้งความหมายของข้าราชการการเมืองอื่นตามคำนิยามศัพท์ม.๔(๕) ก็บัญญัติแยกต่างหากจากม.๔(๗) ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่จำเลยดำรงตำแหน่ง มิได้อยู่ในความหมายของคำว่าข้าราชการการเมือง ตามม.๖๖ คดีของจำเลยไม่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ แต่อยู่ในอำนาจของศาลชั้นต้นซึ่งมีเขตอำนาจตามที่โจทก์ฟ้อง โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง

ฎ.๗๙๐๔/๒๕๕๗

คำพิพากษา : รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๕ กำหนดให้คดีที่กล่าวหาว่านายกรัฐมนตรีฯ ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ ตามกฎหมายอื่น เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ โดยกำหนดหลักการสำคัญว่า ผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป.ป.ช.เพื่อให้ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทำความเห็นไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ทั้ง พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ฯ ม.๔ ห้ามศาลอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ และม.๙ บัญญัติให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีอำนาจพิจารณาคดีที่มีมูลกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรีกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่นเมื่อมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่าจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรีกระทำความผิดตำแหน่งหน้าที่ราชการ จึงอยู่ในอำนาจของศาลฎีกา หากอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นไม่

ข้อสังเกต : กรณีผู้ให้สินบน

ร่างพ.ร.ป.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐ “ ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

(๓) รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

(ถ้อยคำตอนท้ายของมาตรา ๑๐ (๓) คือตัวบทประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๔ ที่ว่าด้วยความผิดของผู้รับสินบน)

๒.คดีร่ำรวยผิดปกติ**ความหมาย**

คำว่า “ร่ำรวยผิดปกติ” ร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ม.๔

- (๑) การมีทรัพย์สินมากผิดปกติ
- (๒) การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ
- (๓) การมีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ

(๔) การได้ทรัพย์สินมาโดยไม่สมควรสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

บุคคลที่อยู่ในอำนาจ

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

(๔) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

(เป็นบุคคลในตำแหน่งเดียวกับที่อยู่ในอำนาจของศาลนี้ในคดีอาญา ตามม.๑๐ (๑))

๓.คดีจใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ

ความหมายของคำว่า “ จงใจ ” ตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ

การจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ไม่ต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อเตรียมการทุจริต เพียงแต่รู้ว่ามีทรัพย์สินแต่ไม่แจ้ง ก็เป็นความผิด (ค.๑๙/๒๕๔๔, ๒๐/๒๕๔๔, อม.๖/๒๕๕๒)

ความหมายของคำว่า “ จงใจ ” ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐

การจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต้องมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือหนี้สิน (รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๕ วรรคท้าย , ร่างพ.ร.ป.วิธีพิจารณาคดีอาญาฯ มาตรา ๑๐ (๔))

บุคคลที่อยู่ในอำนาจ

พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาม.๑๐(๔)

๑. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๒. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๓. ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

๔. ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

๕. กรรมการป.ป.ช.

๖. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป.ป.ช.

๔.คดีที่คณะกรรมการป.ป.ช.อุกกล่าวหา

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ม.๒๓๖ และ ร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ม.๑๐ (๒)

ข้อกล่าวหา

๑. ร่ำรวยผิดปกติ

๒. ทุจริตต่อหน้าที่

๓. จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

คดีอาญา

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ

การเลือกองค์คณะผู้พิพากษา

เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่เพื่อเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาในศาลฎีกาจำนวนเก้าคนเป็นองค์คณะผู้พิพากษาโดยให้เลือกเป็นรายคดี (ร่างฯ ม.๑๑ วรรคหนึ่ง)

ผู้พิพากษาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ

ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน:

หนึ่งในองค์คณะฯที่ได้รับเลือกจากองค์คณะฯ ให้เป็นเจ้าของสำนวนมีอำนาจร่างฯ ม.๑๔.

- ดำเนินการตามมติขององค์คณะฯ
- ออกคำสั่งในทางที่มีได้เป็นการวินิจฉัยคดี เมื่อได้รับความเห็นชอบจากองค์คณะอีก ๒ คน

องค์คณะผู้พิพากษา:

ผู้พิพากษาซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้ทำหน้าที่พิจารณาคดีนั้นๆ ตามร่างฯ ม.๑๑ วรรคหนึ่ง

ผู้พิพากษาประจำแผนก :

ผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้งมีอำนาจปฏิบัติหน้าที่จำเป็นระหว่างยังไม่มีองค์คณะ (ร่างม.๙ ว.สอง)

- การถอนตัวจากการรับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาต้องมีเหตุสมควร ต้องแถลงต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก่อนลงคะแนน และที่ประชุมใหญ่ต้องลงมติว่าจะให้ถอนตัวหรือไม่ โดยมติของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นที่สุด (ร่างฯ ม.๑๑ วรรคสอง)
- การเลือกองค์คณะฯ ต้องลงคะแนนลับ หากคะแนนเท่ากันให้ปช.ศาลฎีกาจับสลาก (ร่างฯ ม.๑๑ วรรคสาม)
- ระหว่างการพิจารณาคดี ห้ามมีคำสั่งให้ไปทำงานที่ศาลอื่น นอกศาลฎีกา (ร่างฯ ม.๑๑ วรรคสี่) และการเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้พิพากษาที่ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาไปเป็นผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ไม่กระทบถึงการที่ผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาต่อไป (ร่างฯ ม.๑๑ วรรคเจ็ด)
- หากองค์คณะคนใดพ้นจากหน้าที่ตามร่างฯ ม.๑๒ (คือพ้นจากการเป็นข้าราชการตุลาการ ไปดำรงตำแหน่งอื่น ถอนตัวเพราะเหตุมีการคัดค้าน หรือมีเหตุอันสมควรและที่ประชุมใหญ่อนุญาตให้ถอนตัว) หรือมีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ (เป็นการถาวร) ให้เลือกผู้พิพากษาเข้ามาแทนที่ มีอำนาจเช่นเดียวกับผู้พิพากษาที่ตนเข้ามาแทน (ร่างฯ ม.๑๑ วรรคห้า)

- ในกรณีมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในวันนัดเป็นการชั่วคราว หากผู้พิพากษาในองค์คณะคงเหลือไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้ถือว่าผู้พิพากษาเท่าที่มีอยู่เป็น องค์คณะ พิจารณาคดีต่อไปได้ เว้นแต่การทำคำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือทำคำพิพากษา(ร่างฯ ม.๑๑ วรรคหก)

การคัดค้านองค์คณะผู้พิพากษา

- ต้องยื่นคำร้องต่อศาลก่อนเริ่มการไต่สวนพยานหลักฐาน เว้นแต่ ผู้คัดค้านสามารถแสดงต่อศาลได้ว่ามีเหตุสมควรถัดทำให้ไม่สามารถคัดค้านก่อนหน้านั้น
- คำสั่งขององค์คณะที่ยอมรับหรือยกคำคัดค้านเป็นที่สุด
- ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (ร่างฯ ม.๑๓)

อำนาจฟ้อง

- **ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา**
 - (๑) อัยการสูงสุด
 - (๒) คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกำหนด (ร่างฯ ม.๒๓)

(หลักเกณฑ์เดิมเรื่องอัยการสูงสุดกับคณะกรรมการป.ป.ช.มีความเห็นต่างให้ตั้งคณะทำงานร่วมกัน หากอัยการสูงสุดยังเห็นว่าพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์ คณะกรรมการป.ป.ช.ฟ้องเองได้ ไม่มีในร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา แต่คาดว่าจะไปอยู่ในร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ)

คดีกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท

- ในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทและบทใดบทหนึ่งอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลรับพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นไว้ด้วย(ร่าง ม.๒๔ วรรคหนึ่ง)
- ในกรณีที่พบว่าศาลอื่นรับฟ้องคดีในข้อหาความผิดอาญาบทอื่นจากการกระทำความผิดกรรมเดียวกับการกระทำความผิดตามที่มีการยื่นฟ้องคดีตามพ.ร.บ.นี้ ต้องโอนคดี โดยให้ถือว่ากระบวนการที่ได้ดำเนินการไปแล้วในศาลอื่นก่อนมีคำพิพากษาไม่เสียไป เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ร่าง ม.๒๔วรรคสอง)

ผลต่ออายุความ

- ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เมื่อได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้อายุความสะดุดหยุดลง (ร่างม.๒๕ วรรคหนึ่ง)
- ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดี หรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ (ร่าง ม.๒๕ วรรคสอง)

- ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มีให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๙๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ (ร่าง ม.๒๕ วรรคสาม)

รูปแบบของคำฟ้อง

- ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ
- มีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- มีข้อความที่เป็นกรกล่าวหาเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย และต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิด
- พร้อมทั้งชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนเพียงพอที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้มาตรา ๒๕ (ร่างฯ ม.๒๖ วรรคหนึ่ง)
- ฟ้องไม่ถูกต้อง ศาลมีคำสั่งโจทก์แก้ไขให้ถูกต้องได้ (ร่างฯ ม.๒๖ วรรคสาม)
- การฟ้องคดีอาญาต่อศาลนี้ไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง (ร่างฯ ม.๒๖ วรรคสี่)

กระบวนการในวันยื่นฟ้อง

๑. กรณีปกติ (ม.๒๖ วรรคสอง)

- ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล
- โจทก์ส่งสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป.ป.ช.หรือคณะผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี พร้อมสำเนาอิเล็กทรอนิกส์ต่อศาลเพื่อให้เป็นหลักในการพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐาน
- ศาลอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

๒. กรณีผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี (ม.๒๗)

- ในการยื่นฟ้อง อ.ส.ส.หรือคณะกรรมการป.ป.ช.ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหามาศาลในวันฟ้องคดี
- ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาล และอ.ส.ส.หรือคณะกรรมการป.ป.ช.มีหลักฐานแสดงต่อศาลว่า
 - ได้เคยมีการออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาแล้ว แต่ยังไม่ได้นำตัวมา หรือ
 - เหตุที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาลเกิดจากการประวิงคดี หรือ
 - ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาลตามนัดโดยไม่มีเหตุแก้ตัวอันสมควร
- ให้ศาลประทับรับฟ้องไว้พิจารณา แม้ไม่ปรากฏผู้ถูกกล่าวหาต่อหน้าศาล

กระบวนการภายหลังประทับรับฟ้องโดยไม่มีตัว

- ในกรณีที่ศาลประทับรับฟ้องไว้โดยไม่มีตัวและศาลได้ส่งหมายเรียกและสำเนาฟ้องให้จำเลยทราบโดยชอบแล้ว แต่จำเลยไม่มาศาล ให้ศาลออกหมายจับจำเลย
- ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามหรือจับกุมจำเลยต้องรายงานผลการติดตามจับกุมเป็นระยะตามที่ศาลกำหนด (ร่างฯ ม.๒๘ ว.หนึ่ง)
- หากไม่สามารถจับจำเลยได้ภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย

- กรณีดังกล่าวไม่ตัดสิทธิจำเลยที่จะตั้งทนายความมาดำเนินการแทนตน (ร่างฯ ม.๒๘ ว.สอง)
- การพิจารณาคดีที่ไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลย ไม่เป็นการตัดสิทธิจำเลยที่จะมาศาลเพื่อต่อสู้คดีในเวลาใดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา
- แต่การมาศาลดังกล่าวไม่มีผลให้การไต่สวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วต้องเสียไป (ร่างฯ ม.๒๘ ว.สาม)
- ในคดีศาลดำเนินการกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลย และมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด ถ้าภายหลังจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ จำเลยจะมาแสดงตนต่อศาลและยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ต้องยื่นเสียภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา และให้ศาลมีอำนาจสั่งรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ตามที่เห็นสมควร คำสั่งของศาลในกรณีเช่นนี้ให้เป็นที่สุด
- ในกรณีที่ศาลสั่งรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๑ แต่ผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาต้องไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน
- การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่มีผลให้การไต่สวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้ทำไปแล้วต้องเสียไป
- การดำเนินการในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (ร่างฯ ม.๒๙)

กระบวนการภายหลังประทับรับรองโดยมีตัวจำเลย

- เมื่อศาลมีคำสั่งประทับรับรองแล้ว ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลยและนัดคู่ความมาศาลในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก (ร่างฯ ม.๓๓ วรรคหนึ่ง)
- นับแต่วันที่จำเลยรับสำเนาฟ้อง จำเลยมีสิทธิขอตรวจและคัดสำเนาเอกสารในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป.ป.ช. (ร่างฯ ม.๓๓ วรรคสอง)

ผลของคำสั่งประทับฟ้องต่อจำเลย

- เมื่อศาลประทับฟ้องให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๑๐ (๑) กรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น
- ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์ตามหมวด ๖ อุทธรณ์หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือวันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ (ร่าง ม.๑๗)

หลักเกณฑ์การถอนฟ้อง

- เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้องเว้นแต่จะได้รับความว่าหากไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องจะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรม (ร่าง ม.๓๐)

การจับ คุมขัง และปล่อยชั่วคราว

- คณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ไต่สวนอิสระ หรือออส. อาจร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับหรือหมายขังผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย หากมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือ มีเหตุอันควรเชื่อว่า จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น (ร่างฯ ม.๒๒ วรรคหนึ่ง)
- ในกรณีที่มีการฟ้องคดีแล้ว ไม่ว่าจะมีการคุมขังจำเลยมาก่อนหรือไม่ ให้องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาถึงเหตุอันควรคุมขังจำเลยและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรหรือปล่อยชั่วคราวจำเลยนั้นก็ได้(ร่างฯ ม.๒๒ วรรคสอง)
- ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีไปในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ และถ้าเป็นการหลบหนีไปในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีหรือไม่ก็ตาม ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามหรือจับกุมจำเลยรายงานผลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร (ร่างฯ ม.๓๒ วรรคสอง)
- ความผิดตามวรรคหนึ่งไม่ระงับไปเพราะเหตุที่คดีของผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลยนั้นมีการสั่งไม่ฟ้อง ยกฟ้อง จำหน่ายคดี หรือถอนฟ้อง (ร่างฯ ม.๓๒ วรรคสอง)

วันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก

- องค์คณะฯ อ่านอธิบายฟ้องและถามคำให้การจำเลย (ร่าง ม.๓๓ ว.สาม)
- หากจำเลยให้การปฏิเสธหรือไม่ให้การ ให้ศาลกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๑๔ วัน (ร่าง ม.๓๓ ว.๓)
- ในกรณีจำเลยมิได้มาศาลในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรกไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้ถือว่าจำเลยปฏิเสธ (ร่าง ม.๓๓ ว.สาม ตอนท้าย)
- กรณีจำเลยให้การรับสารภาพ แม้ข้อหาที่กำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกน้อยกว่าห้าปี หรือโทษสถานทีเบากว่านั้น ศาลอาจเรียกพยานมาไต่สวนเพื่อทราบถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดจนกว่าจะพอใจว่าจำเลยกระทำความผิดจริงก็ได้ (ร่าง ม.๓๓ ว.ท้าย)

การยื่นบัญชีระบุพยาน

- โจทก์และจำเลยต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า ๗ วัน (ร่างฯ ม.๓๔ วรรคหนึ่ง)
- การยื่นบัญชีระบุพยานเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษา เมื่อมีเหตุสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี (ร่างฯ ม.๓๔ วรรคสอง)

วันตรวจพยานหลักฐาน

- วันตรวจพยานหลักฐาน โจทก์และจำเลยต้องส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น เนื่องจากสภาพและความจำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้น
- หลังจากนั้นโจทก์จำเลยต้องแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อองค์คณะผู้พิพากษา (ร่างขม.๓๕ วรรคหนึ่ง)
- เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แม้จำเลยจะมีได้ยื่นบัญชีระบุพยานตามมาตรา ๓๔ หรือมิได้ส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลตามวรรคหนึ่ง เพราะเหตุที่จำเลยไม่มาศาลและไม่มีทนายความ หรือแม้โจทก์จำเลยจะมีได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานไว้ หรือมีการโต้แย้งพยานหลักฐานภายหลังวันตรวจพยานหลักฐาน องค์คณะผู้พิพากษาจะไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็ได้ (ร่างขม.๓๕ วรรคสอง)

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- การพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนโดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริง ไม่ว่าจะเป็นผู้หรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้
- และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ
- แม้ว่าการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นคู่ความในการโต้แย้งคัดค้านพยาน หลักฐานนั้นแล้ว เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น
- ทั้งนี้ ตามแนวทางและวิธีการตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (ร่าง ม.๖ ว.หนึ่ง)
- ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือในกฎหมายอื่นที่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้นำมาใช้บังคับ หรือในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความมีคำขอ ศาลอาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ร่าง ม.๑๗ ว.หนึ่ง)
- ในกรณีที่มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องทางวิธีพิจารณาเกิดขึ้น ให้ศาลอาจสั่งให้คู่ความซึ่งดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ร่าง ม.๑๗ ว.สอง)
- การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา
- ทั้งนี้ โดยนำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือของคณะผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา
- และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลอาจมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ (ร่าง ม.๖ ว.สอง)

- ศาลต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่จะมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ (ร่างฯ ม.๑๕)
- หากออส. หรือคณะกรรมการป.ป.ช. รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องเกรงว่าพยานหลักฐานที่อาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาไต่สวนในภายหลัง อาจยื่นคำร้องขอให้มีคำสั่งไต่สวนพยานหลักฐานนั้นไว้ทันทีก็ได้ หากยื่นคำร้องก่อนการยื่นฟ้อง ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกเป็นผู้พิจารณา ทั้งนี้ พยานหลักฐานที่ได้จากการไต่สวนดังกล่าวให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (ร่างฯ ม.๑๖)
- ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานอื่นของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ (ร่างฯ ม.๖ ว.๓)
- ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมายในการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของศาลที่มีใช้การพิจารณาพิพากษาคดีได้ (ร่างฯ ม.๖ ว.ท้าย)
- ศาลฯ ต้องกำหนดวันเริ่มไต่สวนให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วัน (ร่าง ม.๓๖) การพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญ ให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้ (ร่าง ม.๓๑ ว.หนึ่ง)
- เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้
 - (๑) จำเลยไม่อาจมาฟังการไต่สวนพยานหลักฐานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน
 - (๒) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้ว แต่ยังไม่มาฟังการไต่สวนไม่ได้
 - (๓) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว แต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังไม่มาฟังการไต่สวนไม่ได้
 - (๔) ในระหว่างพิจารณาหรือไต่สวน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล
 - (๕) จำเลยทราบวันนัดแล้วไม่มาศาล โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องไต่สวนพยานหลักฐานใดในนัดนั้นโดยไม่เลื่อนคดี
 กรณีตาม (๓) ในกรณีที่ต้องมีการส่งหนังสือ คำสั่ง หรือหมายอาญาของศาลให้ส่งไปยังทนายความของจำเลยแทน (ร่างฯ ม.๓๑ ว.สอง)
- ในการไต่สวนพยานบุคคล
 - ให้องค์คณะสอบถามพยานบุคคลเอง โดยแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวน
 - แล้วให้พยานเบิกความโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบศาล
 - แล้วจึงอนุญาตให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติม (ร่างฯ ม.๓๗ ว.๑)

- การถามพยานจะใช้คำถามนำตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ (ร่างฯม. ๓๗ ว.๒)
- หลังจากคู่ความถามพยานตามวรรคหนึ่งแล้ว ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดถามพยานอีก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล (ร่างฯ ม.๓๗ ว.๓)
- ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและให้โอกาสคู่ความตามสมควร ในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว (ร่างฯ ม.๓๘)
- เมื่อการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้น โจทก์จำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนภายในเวลาที่ศาลกำหนด (ร่างฯ ม.๔๐ ว.หนึ่ง)

การพิพากษาคดี

- องค์คณะผู้พิพากษาทุกคนต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือโดยสังเขป พร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ โดยถือเสียงข้างมาก
- คำสั่งที่เป็นวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือคำพิพากษาของศาล ให้เปิดเผยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ส่วนความเห็นในการวินิจฉัยคดีขององค์คณะทุกคนให้เปิดเผยโดยวิธีการในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (ร่างฯ ม.๒๐)
- คำสั่งที่เป็นวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือคำพิพากษาของศาล ต้องมีเหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง(ร่างฯ ม.๒๑)
- องค์คณะต้องมีคำพิพากษาและอ่านในศาลโดยเปิดเผยภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเสร็จการพิจารณา
- หากจำเลยทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มาฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ศาลอ่านคำพิพากษาลับหลังได้ และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว(ร่างฯ ม.๓๒ ว.๒)
- ในกรณีที่เป็นการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย เมื่อศาลนัดฟังคำพิพากษา หรือคำสั่งให้ปิดประกาศแจ้งการนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ณ ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ที่ปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรของจำเลย หรือวิธีการอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร และให้ถือว่าจำเลยทราบนัดโดยชอบแล้ว (ร่างฯ ม.๓๒ ว.๓)

การอุทธรณ์คำพิพากษา

มาตรา ๑๙๕ ว.๔ คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามวรรคสี่ ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกา ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน และได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดี และเมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

มาตรา ๑๙๕ ว.๖ ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

หลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่ และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคห้า ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

กำหนดเวลาอุทธรณ์

ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา(รธน.ม.๑๙๕ ว.๔ , พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๐)

อุทธรณ์ต่อองค์กรใด

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (รธน.ม.๑๙๕ ว.๔ , พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๐)

ผู้มีสิทธิอุทธรณ์

- คู่ความทุกฝ่าย
- คดีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ศาลมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีต่อไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (รธน.ม.๑๙๕ ว.๔ , พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๐, ๖๒)

เงื่อนไขในการอุทธรณ์

ในกรณีที่จำเลยซึ่งไม่ได้ถูกคุมขังเป็นผู้อุทธรณ์ จะยื่นอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อ มาแสดงตนต่อเจ้าพนักงานศาล ในขณะที่ยื่นอุทธรณ์ (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๑)

การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

- ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา
- ซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อนและได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดี
- เมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้น เป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (รธน.ม.๑๙๕ ว.๕ , พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๓)

การวินิจฉัยปัญหาโดยประชุมใหญ่ศาลฎีกา

- ในการพิจารณาอุทธรณ์ หากมีปัญหาข้อกฎหมายสำคัญ
- ผู้พิพากษาคนหนึ่งในองค์คณะฯ หรือปธ.แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาจะเสนอประธานศาลฎีกาเพื่อพิจารณาให้มีการวินิจฉัยปัญหานั้นโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก็ได้(พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๔)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๓๔ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน้าที่และ อำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ใต้สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวย ผิดปกติทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือ กฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง เพื่อดำเนินการต่อไปตาม รัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ใต้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติกระทำความผิดฐานทุจริต ต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการ ยุติธรรมเพื่อดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต

(๓) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรง ตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบ ทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๔) หน้าที่และอำนาจอื่นที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๑) (๒) และ (๓) ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่จะต้องจัดให้มีมาตรการหรือแนวทางที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่มี ประสิทธิภาพเกิดความรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรม ในกรณีจำเป็นจะมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐ ที่มีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตดำเนินการแทนในเรื่องที่มีใช่ เป็นความผิดร้ายแรงหรือที่เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางระดับหรือกำหนดให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนหรือใต้สวนเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตก็ได้

มาตรา ๒๓๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓๖ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือมีการ กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินผู้ใดมีพฤติการณ์ตามมาตรา ๒๓๔ (๑) ให้คณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติใต้สวนข้อเท็จจริง และหากมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เห็นว่าผู้นั้นมีพฤติการณ์หรือกระทำความผิดตามที่ใต้สวนให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย ทั้งนี้ให้นำความในมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด มาใช้บังคับแก่การ พิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาโดยอนุโลม

(๒) กรณีอื่นนอกจาก (๑) ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการ ฟ้องคดีต่อศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือดำเนินการอื่นตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

การไต่สวนข้อเท็จจริงและมีมติตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

เมื่อศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประทับ รับฟ้องให้ผู้ถูกกล่าวหาหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ศาลฎีกาหรือศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมี คำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ผิดหรือกระทำ ความผิดตามที่ถูกกล่าวหา แล้วแต่กรณีให้ผู้ต้องคำพิพากษา นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันหยุดปฏิบัติ หน้าที่ และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นและจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดเวลาไม่ เกินสิบปีด้วยหรือไม่ก็ได้

ผู้ใดถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไม่ว่าในกรณีใด ผู้นั้นไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือสมัครรับเลือก เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร ท้องถิ่นตลอดไป และไม่มีสิทธิดำรง ตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ

ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษาว่าผู้ถูก กล่าวหามีความผิดฐานร่ำรวยผิดปกติหรือทุจริตต่อหน้าที่ ให้ริบทรัพย์สินที่ผู้นั้นได้มาจากการกระทำ ความผิด รวมทั้งบรรดา ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้มาแทนทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

การพิจารณาของศาลฎีกาและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมือง ให้สำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็น หลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงและ พยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

ให้นำมาตรานี้มาใช้บังคับแก่กรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๓๔ (๓) จงใจไม่ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สินอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ ทราบ และมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่ง ทรัพย์สินหรือหนี้สินนั้นด้วยโดยอนุโลม

สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์มานิตย์ จุมปา (ภาคคำ)

อุทธรณ์

เดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ ในกรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ทำให้อรรถแท้จริงเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สิทธิแก่ผู้ต้องคำพิพากษาขอทบทวนคำพิพากษาใหม่ได้ตามเหตุผลที่กำหนด (โดยมีผู้เห็นว่าเพื่อให้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ที่ไทยเป็นสมาชิก ข้อ ๑๔ วรรคสอง บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในคดีอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการทบทวนคำพิพากษา (review) จากองค์กรวินิจฉัยคดีที่สูงกว่า)

อะไร คือ “พยานหลักฐานใหม่”

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้อรรถแท้จริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พ.ศ. ๒๕๕๑

(๑) “พยานหลักฐานใหม่” คือ พยานหลักฐานที่ยังไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ แต่ทั้งนี้ พยานหลักฐานใหม่ย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี

(๒) พยานหลักฐานใหม่ที่จะยกขึ้น อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้น จะต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและผู้ต้องคำพิพากษาไม่รู้หรือ ไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่และจะต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตน ทั้งหากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นนั้น แล้ว จะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องหรือยกคำร้องได้

(๓) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะเลือกผู้พิพากษา ๕ คนเป็นองค์คณะทำหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์ที่ได้ยื่นต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แต่ทั้ง นี้ องค์คณะผู้พิพากษาดังกล่าวจะต้องไม่เป็นหรือเคยเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์

(๔) องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์มีหน้าที่ทำบันทึกความเห็นสรุปสำนวนเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่า อุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาเป็นอุทธรณ์ที่ขอด้วยระเบียบนี้ที่จะรับไว้พิจารณาหรือไม่ แล้วที่ประชุมใหญ่จะลงมติว่าจะรับหรือไม่รับอุทธรณ์ไว้พิจารณาหรือไม่ ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติรับอุทธรณ์ องค์คณะพิจารณาจะทำหน้าที่ในการไต่สวนรวบรวมข้อเท็จจริงเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย เมื่อองค์คณะไต่สวนแล้วเสร็จ จะส่งเรื่องให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาลงมติต่อไป

ข้อสังเกต เดิมการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

- ไม่ใช่การ “อุทธรณ์” เพื่อให้ศาลสูงกว่าทบทวนคำตัดสินของศาลล่าง (review) เหมือนเช่นทั่วไป เพื่อให้ทบทวนว่าศาลล่างตัดสินคดีไม่ถูกต้อง
- แต่เป็นการอุทธรณ์เฉพาะในกรณีมี “พยานหลักฐานใหม่” เท่านั้น
- แปลว่า จะอุทธรณ์เพื่อให้ทบทวนคำตัดสินของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เหมือนเช่นการอุทธรณ์คดีทั่วไปไม่ได้

**ใหม่ รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๑๙๕ วรรคสี่ และวรรคห้า
และอุทธรณ์ (ร่าง พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ)**

๑. คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

๒. กรณีที่จำเลยซึ่งไม่ถูกคุมขังเป็นผู้อุทธรณ์ จำเลยจะยื่นอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อแสดงตนต่อเจ้าพนักงานศาล ในขณะที่ยื่นอุทธรณ์ มิฉะนั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ (ร่าง พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ มาตรา ๕๗)

๓. คดีที่ไม่มีอุทธรณ์คำพิพากษา ให้เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ศาลได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษา แต่ถ้าเป็นคดีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ศาลมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีดังกล่าวต่อไปให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เพื่อพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ อุทธรณ์ (ร่าง พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ มาตรา ๖๑)

๔. การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาจำนวน ๙ คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือกจากผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้น มาก่อน โดยให้เลือกเป็นรายคดี คำวินิจฉัยอุทธรณ์ขององค์คณะให้ถือว่าเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๕ วรรคห้า)

๕. ในการพิจารณาคดีอุทธรณ์ หากมีปัญหาข้อกฎหมายสำคัญ ผู้พิพากษาคณะหนึ่งคนใดในองค์คณะของศาลฎีกานั้น หรือประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ จะเสนอประธานศาลฎีกาเพื่อพิจารณาให้มีการวินิจฉัยปัญหานั้นโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก็ได้ และเมื่อที่ประชุมใหญ่มีคำวินิจฉัยในเรื่องหรือประเด็นใดแล้ว องค์คณะของศาลฎีกาต้องวินิจฉัยหรือคำพิพากษาในเรื่องหรือประเด็นนั้น ไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (ร่าง พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ มาตรา ๖๔)

การยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง

ในการดำเนินคดีอาญาตาม พรบ. นี้ เมื่อได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ให้อายุความสะดุดหยุดลง (มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง)

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี

ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ไม่ให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ (มาตรา ๒๕ วรรคสอง)

ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ไม่ให้นำ ป.อ. มาตรา ๙๘ (เวลาล่วงเลยการลงโทษ) มาใช้

.....